دەربارەی دەربار

زاهیر ڕۆژبەیانی

(١ - ٢)

(١)

دەربار ڕۆمانێکی خوسرەو جافە، (٨) بەرگە، (١٦٣) بەشە، سەرجەم (١٦٦٣) لاپەڕەی قەوارە ناوەندییە، لەوەش (١٢١) لاپەڕەی فەرهەنگە، فەرهەنگی زمان و ناوی کەسەکان، کە وەک پاشکۆیەک خراونەتە کۆتایی بەرگەکانەوە، چاپی یەکەمی لە ٢٠٠٦دا لە هەولێر بڵاوکراوەتەوە. لێرەشەوە دەتوانم بێژم (دەربار) لەڕووی ڕووبەر، لەڕووی قەواڕە، لەڕووی شوێن، لەڕووی زەمەن، لەڕووی ژمارەی کەسەکان و لەڕووی ڕووداویشەوە گەورەترین ڕۆمانی کوردییە تا ئامادەکردنی ئەم نووسینە بەرهەم هێنرابێ.

لەڕووی شوێنەوە لەگوندێکی کوردستانەوە کە (کانی توو)ە دەست پێدەکا و زمانە دەکێشێ بۆ کرماشان و تاران و سلێمانی و بەغدا و لەندەن و ئەڵمانیا، تا لەپاریس کۆتایی دێت. لەڕووی کاتەوە لەسەرەتای شەستەکانی سەدەی ڕابردووەوە دەست پێدەکا تا ناوەڕاستی هەشتاکانی هەمان سەدە و نزیکەی چارەکە سەدەیەک درێژە دەکێشێ. لەڕووی ڕووداوەوە، دەربار بەسەرهات، یان ڕاستتریش بڵێم کارەساتی دوو پشتی دوو بنەماڵە و بگرە دەیان کەسی نێر و مێی تەمەن جیاواز و فەرهەنگ هەمەجۆر و ئایین و ئاینزای شیعی و سوننی و ئەهلی هەق و نەتەوەی جیای کورد و فارس و عەرەب دەگێڕێتەوە. ڕووناکی دەخاتە سەر ململانێ و پێکداهەڵپژان و شەڕ و شۆڕش و ئینقیلاب و پیلان لەیەکتر گێڕانی ناو خەڵکی سادە و کۆمەڵەی جیاجیاو تەنانەت ناو یەک ماڵ و یەک خانەوادە و یەک دەربار و ڕێکخراوی سیاسیش تا بە ناکۆکییەکانی ناو دەرباری شاهەنشهایی ئێران و پیلانە ئاشکراو نهێنییەکانی ناو خودی ڕژێمی عیراق و شەڕی ماڵوێرانکەری هەردوو وڵاتدا دەگا، کە نزیکەی (٨) ساڵی خایاندو بووە هۆی کوشتن و ماڵوێرانی سەدان هەزار مرۆڤی کورد و عەرەب و فارس. دەربار، پانۆرامایەکە بۆ دابونەریت، بۆ ئەتەکێت، بۆ پێوەندی کۆمەڵایەتی و خێزانی، بۆ کەسایەتی جۆربەجۆری ئاسایی، سادی، مازۆکی، هەلپەرست، بەهیوا، بێ هیوا، بە پەیام، سەرلێشێواو، تاوانبار، تاوانلێکراو، جەللاد، قوربانی، کە

خەسرەو جاف

هەر یەکەیان سروشت و هۆکار و ئارمانجی خۆی هەیە و بەئەجیندایەکەوە دەچێتە ناو هاوکێشە کۆمەڵایەتی و سیاسی و ئابووریەکانەوە و هەریەکەیان لە پاشخان و زەمینەیەکەوە سەریان هەڵداوە و لە بازنەی چەپگەرایی، ڕاستگەرایی و عەبەسیەتێکدا گیریان خواردووە و تا ڕادەی پێشێل کردن و سڕینەوەی ئەوەی بەرانبەر پێ لەسەر بیروبۆچوون و خواستی خۆیان دادەگرن.

دەربار، بەوپەڕی جورئەتەوە پەردە لەڕووی تابۆ سیاسی و ئایینی و سێکسییەکان هەڵدەماڵێ تا دەگاتە قوواڵایی نهێنییە دەروونیە شاراوەکان، ئەو نهێنییە پەردە پۆش کراوانەی کە مرۆڤ، مرۆڤی هەموو چاخ و شوێنەکان بەهەزاران شێوە و شێواز و ماسک هەوڵی نەک هەر شاردنەوە، بەڵکو فێڵ بۆ جوان کردنیشیان دەدەن، ئیتر هەر لە ئیشقی مەجازی و ئەفلاتونییەوە پێدا وەرە، تا دەگاتە سێکسی شاز، هەر لە ئیدیعای دڵسۆزی و ئەمەکداریەوە بیگرە تا بەخیانەت دەگا، هەر لەسۆفیگەری و فەنابوونی دەروێشییەوە تا کوفر، هەر لە ئیدیعای مرۆڤایەتییەوە تا سادییەت و لەزەت بردن لە ئازاردانی مرۆڤ و دیتنی خوێن و ئەتک کردنی ئەوانی دیکە. هەموو ئەم حاڵەتە بەرجەستەکراوانەش لەدەقەکەدا هۆ و هۆکار و پاشخان و پێشینە و پاڵنەر و پاساو و پاکانەی خۆیان هەیە، بۆیە کەسەکان لەگۆڕانی بەردەوامدان و خوێنەری ئاسایی و تەنانەت دەروونشیکاری پسپۆڕیش هەست بە سروشتی بوونی ئەو هەڵسوکەوتانەیان دەکا، بۆیە هیچ پێی سەیر نایەت ئەگەر تێکۆشەرێک بەخیانەت کۆتایی بێت، دەربەبەگێک و خاوەن پلەوپایەیەک ئیفلاس بکات، یان ئەگەر ئیشقێک بەخیانەت و دووفاقییەک بە خۆشەویستی تەواو بێت، یان تەنانەت ئەگەر مرۆڤێکی داهێزراو و داڕووخاوی کۆمەڵایەتی و ئەخلاقیش بتوانێ هەردوو دەوڵەتی ئێران و عیراقیش بۆ بەرژەوەندی خۆی چەواشە بکات.

(٢)

ڕووداوەکانی دەربار لە دۆخێکدا سەرهەڵدەدەن سەرەتای شەستەکانی سەدەی بیستەمە و بزاڤی ڕزگاریخوازی گەلانی جیهان، خەباتی بەرگری لەدژی داگیرکارانی جیهانی سێیەم، تێکۆشانی کەسان و ڕێکخراوانی چەپگەرا لە هەموو دنیادا لەپەرەسەندندایە، لە عیراق شۆڕشی گەلاوێژی ١٩٥٨ قەوماوە، عیراقی دراوسێی خۆرئاوای ئێران لە سیستمی مەلەکیەتەوە بووەتە کۆماری، کۆماری هاوبەشی کورد و عەرەب، بزاڤی ڕزگاریخوازیی کوردی عیراق لەوپەڕی چالاکیدایە، کوردی عیراق چاویان لە سەرکەوتنی هاونەژادەکانی خۆیانە لەباشووری کوردستان، ڕژێمی قاسم (ناوی لە ڕۆمانەکەدا هاتووە) یاسای چاکسازیی کشتوکاڵی دەرکردووە، دروشمی (زەوی بۆ بکێڵانێتی) بەرز کردووەتەوە، لە بەڵێنەکانی بەکورد پەشیمان بووەتەوە و تەنگی بەتێکۆشەرانی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازیی کوردستان هەڵچنیوە، لە چیاکانی کوردستانی باشوور (ئەشقیا) زۆر بوون، پێشمەرگە

پەیدابوون، بنکەی پێشمەرگە لە شوێنە عاسێ و دووەم دەستەکان، بەتایبەتیش لەسەر سنووورەکانی کوردستانی ڕۆژهەلآت، ئێران وردە وردە دادەمەزرێن. لەناو خودی ئێرانیش، کە گۆڕەپانی سەرەکی ڕووداوەکانی دەربارە، بریندەکانی کۆماری شەهیدی کوردستان هێشتا خوێنیان لێ دەتکێ، پێڕەوکارانی ڕێبازی موسەدەق چاوە چاوی هەلن، نەتەوە پارێزانی گەلانی ئێران، مەزهەبیان، چەپگەرایانی کۆسمۆپۆلیت و ڕێکخراوانیان لە گەشەکردن و چالاکی و ڕووبەڕووبوونەوەدان، پیلانەکانی ناو دەربار و ناو هەزار فامیل و تەنانەت ناو خودی بنەماڵەی شاهەنشاهی و لەناو جێی خەوتنی محەمەد ڕەزاشادا لەسەرخۆ گەرم و گەرمتر دەبێ، ئەمە جگە لە دراوسێ کۆمۆنیستەکانی باکووری ئێران و کۆمپانیاکانی نەوت و دراوسێیانی کەندا و ئەو گرفتە ئابووری و سەربازی و سیاسیانەی کە لە ئەنجامی داڕووخانی پەیمانی بەغداوە پەیدابوون. ئا لەم بارودۆخە ئاوس و کەشە بارگاوییەدا بۆ جوانکردنی چارەی ڕژێمەکەی و بۆ کێشانەوەی بەرە لەبن پێی ئۆپۆزسیۆنی ئێرانی، بەتایبەتیش بزووتنەوە چەپگەراکەی، محەمەد ڕەزاشا هات و (انقلاب سفید- شۆڕشی سپی) لەئێراندا ڕاگەیاند، شۆڕشێک بەو مەبەستەی کەچاکسازیی کشتوکاڵی بچەسپێنێ و دروشمەکەشی هەمان دروشمی (زەوی بۆ ئەوانەیە کەدەیکێلّن) بوو و ئەمیر ئینتیزام گوتەنی، کە یەکێکە لە دەرەبەگەکانی کوردستانی ڕۆژهەلآت/ ئێران (ئێمەی کردە خانەوادەی ڕۆمانۆف خۆیشی کردە قوتابی لینین).

چاکسازیی کشتوکاڵی و زەوت کردنی زەوی لە ئاغا و دەرەبەگ لەعیراقدا کە ڕژێمی قاسم بەپشتیوانی حزبی شیوعی عیراقی کردی و بەسەر جووتیارانیدا دابەش کرد، وێڕای لایەنە باشەکانی، لایەنێکی نێگەتیڤیشی هەبوو کە بووە هۆکاری لەبەر یەکترازانی کۆمەڵگەی عیراق و نانەوەی هەزاران کێشەی چارەسەرنەکراو لەناو خەڵکدا، چ جای چاکسازییەکی کشتوکاڵ کە ڕژێمی شای سەرسپاردەی ئەمەریکا بیکات! کە هەر لە سەرەتاوە نیازەکانی دیار بوو و هیچێک لە هێزە جیاوازەکانی ئێرانی پێی نەخەڵەتان و ئەو دۆستایەتیەشی ئاغا و دەرەبەگی ئێرانی لەگەڵ ڕژێمی شایان هەبوو ئەوەشی لەدەست چوو و زنجیرەیەک کێشەی کۆمەڵایەتی و ئابووری و سیاسیش بۆ ڕژێمەکە زیادی کرد کە پێشتر نەبوون، یان لانی کەم ئاشکرا نەبوون. دیارە لەباری ئاواشدا، کە گرفت زۆر دەبێ، ئۆپۆزسیۆنیش بەهێزتر دەبێ، کە ئەوەش بوو ئیتر پرۆسەی سەرکوتکردنی خەڵکیش بەشێوەیەکی ئۆتۆماتیکی پەرە دەگرێ، ئەمەش فراوان بوون و هەمەجۆرەیی دەزگا سەربازی و ئەمنی و سەرکوتکارەکان دەسپێنێ و بەو شێوەیەش گەل و دەسەلآت دەچنە ململانێیەکی بازنەیی بێ کۆتاییەوە، سەرەتاکەی دیارە و سەرئەنجامەکەشی هەمیشە بەسەرکەوتنی جەماوەر و شکستی دەسەلآتەکە کۆتایی دیت، هەموو جارێکیش ئەو دەزگا ئەمنی و سەرکوتکارانەش بۆ خۆیان دەبنە هۆکارێکی دیکەی ئەو داڕووخانە، وەک دەزگای (ساواک)ی شاهەنشاهی، کە وەک لە ڕۆمانەکەوە دەردەکەوێ بۆ ڕژێمەکە دەبێتە مایەی ئالۆزی و گەندەڵی و بنکەی تاوان و خرۆشاندنی جەماوەرەکە.

دەربار، لەسەر ئەم هاوکێشانە بە وردی دەوەستێ و دوور لە ڕاستەوخۆیی گومان وروژێنەر، لەمیانەی کەسانی سوودمەند و ڕووداوی ڕۆژانەی هەمەجۆرەوە باری دەروونی کەسان و توێژە کۆمەڵایەتییە زیان دیدەکان وێنا دەکا، تا وردە وردە شۆڕش و ڕاپەڕین و بەرگری لە ویژدانی خەڵکە بەرفراوانەکە و لەزەینی ئێمەی خوێنەریشدا، شەرعییەتێک پەیدا دەکەن، کە بۆ هەندێ کار و کردەوەی نائاسایی دەبێتە پاساو وەک ئەو کوشت و کوشتارانەی لەنێو شەقامانی تاراندا لەڕۆمانەکەدا ڕووددەن، تەنانەت بۆ ئەو شۆڕشگێڕە نیشتمانپەروەر و ئازادیخوازانەش دەبێتە پاکانە، کە لەو دۆخە ناهەمواردا بەناچاری ڕوو لە عیراق دەکەن و لە ڕژێمێکی شۆفێنی و فاشستی وەک ڕژێمی دیکتاتۆری سەدام داوای پەناهەندەیی و چەک و پارە دەکەن، ئەمانەش کارگەلێکن ڕەنگە لە کەشی ئاساییدا بەتاوان و ڕەنگە بەخیانەتی نەتەوایەتی و نیشتمانی لەقەڵەم بدرێ، بەڵآم لەسیاقی ڕۆمانەکە و لەڕەوتی ڕووداوو کارەساتی ناو دەقەکەوە شەرعیەتێک پەیدا دەکەن، کە ئیتر هەموو کاردانەوەکان لە چاو کارە

تیرۆرکارییە ڕێکخراوەکانی ڕژێمەوە هەڵبسەنگێنرێن، نەک لەتای تەرازووی بنەما یاسایی و ئەخلاقییە گشتییەکاندا.

(٣)

لە (دەربار)دا، کە نزیکەی چارەکە سەدەیەک لەمێژووی هەستیاری ئێران و ناوچەکە و بگرە جیهانیش دەگرێتەوە ئەگەر وەک دەرئەنجامێک حیساب بۆ شەڕەکانی کەنداو و ئەو سەرهەڵدانە ئیسلامییە بکرێ کە لە ئەنجامی داڕووخانی ڕژێمی شاهەنشاهی و دەسەڵات وەدەسگرتنی ئیسلامییەکانی ئێرانەوە شەپۆل شەپۆل بە دنیادا بڵاوە دەکات، خوسرەو جاف بە زیرەکییەکی هونەرییەوە مامەڵە لەگەڵ ئەو مێژووەدا دەکات و دەیخاتە دیوی پشتەوەی ڕووداوەکانی ڕۆژ و ژیانی خەڵک و شەقام و کۆمەڵەوە و ئەگەر باس لە هەندێ ڕووداوی مێژوویی گرنگیش بەناچاری بێتە پێشەوە، ئەوە وەک باکگراوندێک بۆ هەڵسوکەوتی کەسەکان و گۆڕانکاری ژیانی ئاسایی خەڵکەکە بەکاردەبرێ و لەسنووری ئەو ئاماژە مێژووییانە تێناپەڕێ کە ڕۆماننووس وەکو ستوونی نیشانە بۆ دیاریکردنی چوارچێوەی ڕوودا و گۆڕانکارییەکان تۆماریان دەکا، ڕێک وەک ئەو ستوونانەی کە ئەندازیار بۆ دیاریکردن لە گۆشەکانی ئەو پارچە زەوییەدا دایدەکوتێ کە پرۆژەی لەسەر بنیاد دەنێ. لەو باوەڕەشدام ئەگەر لەمە زیاتر لەدەقەکەدا بایەخ و ئەرک بە (مێژوو)ە ڕووتەکە بدرایە ئەوە مێژوو وەکو زانست باڵی بەسەر دەقەکەدا دەکێشا و لەسەر حیسابی (شیعرییەت) و (ئەدەبییەت)ی دەقەکە خۆی دەسەپاند، لێرەشەوەیە ڕۆماننووس دەتوانێ خۆی لەمێژوونووس جیابکاتەوە و ڕۆمانیش لەمێژوو.

لەدەرباردا، لەئێران یاسای چاکسازی کشتوکاڵ و ئینقیلابی سپی ڕادەگەیەنرێت، سەرەک وەزیران و حکوومەت دەگۆڕێن، حزبی ئێرانی نوین دادەمەزرێنرێ، ناکۆکی خێزانی پەهلەوی دەگرێتەوە. لەعیراقدا، شۆڕشی گەلی کورد هەڵدەگیرسێ، قاسم دەڕووخێت، زنجیرەیەک کۆدەتا ڕوودەدا، بەعس و ئەحمەد حەسەن بەکر (ناوی لە ڕۆمانەکەدا هاتووە) دێتە سەر حوکم، شەڕ لە کوردستاندا پەرەدەستێنێ، پیلانی جەزائیر لەدژی کورد مۆر دەکرێ، شۆڕشی ڕزگاریخوازیی کوردستان شکست دەخوا، ناکۆکی ناو حزبی بەعس تەشەنە دەکا، سەدام (ئەمیش لەڕۆمانەکەدا ناوی هاتووە) جڵەوی دەسەڵات دەگرێتە دەست، شەڕی عیراق- ئێران هەڵدەگیرسێ، بەڵام خوێنەر هەموو ئەمانە بەهۆی ڕەنگدانەوەیان لەژیانی کەسەکانی ناو ڕۆمانەکەوە هەست پێدەکا، لەوە بترازێ ئیتر وردەکاری دیکەیان نایەتە سەر ئاستی بەدەق بوون.

ئەم خودپارێزییە لەوردەکارییە مێژووییەکان وای کردووە مێژوو بکشێتەوە پشتی پەردە و خوێنەر تەنیا کاردانەوەی دەروونی و ڕەفتارییان لەسەر ئاستی دەقەکەدا و لە شێوازێکی هونەریی ئەدەبیدا هەست بە ئاسەواریان بکات. لەسەر ئاستی مێژووی پاڵەوانەکانیشدا ئەم خودپارێزییە لە وردەکارییەکانی چالاکییە گشتییەکانیاندا کراوە، کە ئاکامی پۆزەتیڤانەی لەسەر ڕەشاقەتی دەقەکەدا کەوتووە.

فەڵامەرز و یاسەمین لە ڕێکخراوێکدا کاردەکەن، خوێنەر هەر ئەوەندە لەبارەیەوە دەزانێ کە ئەو ڕێکخراوە نهێنییە ، ئۆپۆزسیۆنە، چەپگەرە، باوەڕی بەخەباتی چەکداری هەیە، ئیتر وردەکارییەکانی دامەزران و ئامانج و پێڕەو و سەرکردایەتییەکەی و تەنانەت ناوی دروستی ڕێکخراوەکەش بەدرێژایی (١٦٦٣) لاپەڕەی دەقەکەدا نەهاتووە، بەمەش دەبێتە نموونە بۆ هەموو ئۆپۆزسیۆنی ئێرانی، دیارە ئەم ناونەنانەش بۆ خۆی گەمەیەکی هزری و هونەری سەرکەوتووە، دەنا، یان دەبوایە ناوی سەرجەم باڵەکانی ئۆپۆزسیۆن ببرایە، یان ئەوەتا ڕۆمانەکە بەو قەوارەیەوە دەبووە پڕوپاگەندە بۆ تەنیا ڕێکخراوێک، کە یەکێکە لەسەدان ڕێکخراوی دژە سەڵتەنەتی، بەواتایەکی دیکە خوێنەر لەسەر ئاستی ئەو شانەیەدا ڕێکخراوەکە دەناسێ کە یاسەمین و فەڵامەرز کاری تێدا دەکەن. فەڵامەرزی پاڵەوانی سەرەکی ڕۆمانەکە دەگاتە دەربار، بەڵام خوێنەر هەر ئەوەندە لەبارەی (دەربار)ەوە دەزانێ و دەبیستێ کە (لی لی) دۆستی بەفەڵامەرزی دەڵێ، فەڵامەرزیش هەر لەو ئاستەدا، واتا لە ئاستی پێوەندییە کەسییەکەیدا لەگەڵ ئەو خانمەدا لەبارەی (دەربار)ەوە دەزانێ و قەت نابێتە دەربارییەکی شاهانشاهی ئەوتۆ بمانباتە نێو وردەکارییەکەوە لە دەرەوەی بازنەی پێوەندی ئەو و ئەو ژنە دۆستەی.

شەڕی عێراق و ئێرانیش هەر ئەوەندەی لێ وەدەر دەکەوێ کە تێیدا (فەرهاد) گەمەکانی خۆی دەکا، یان یاسەمین و فەلاممەرز پێشتر بۆ مەشق و بۆ هاتوچۆ کەڵکیان لێ دیوە، ئەویش بەشێوەیەکی لاوەکی. ئینقیلابی سپی ڕادەگەیەنرێ و وەکو ڕووداوێکی ئابووری ئەکەید کۆمەڵێک گۆڕانکاری گرنگیشی بە دوای خۆیدا بەسەر کۆمەڵگەی جووتیاری ئێراندا هێناوە، بەڵام لەدەقەکەدا هەر ئەوەندەی پێدەزانین کە لە هەڵسوکەوت و باری دەروونی ئەمیر ئینتیزامەوە وەدەردەکەوێ. شۆڕشی ئازادیخوازی کورد لە کوردستانی عیراقدا بەدرێژایی ئەو چارەکە سەدەیە دەگرێ کە ڕۆمانەکە کاری تێدا دەکا، بەڵام لە کاریگەری ئەو شۆڕشە لەسەر کوردی ئێران، خوێنەر هەر ئەوەندەی دەبینێ و دەبیستێ کە پێوەندی بە (ئەوکە شامار)ی یاخییەوە هەیە.

ساواک، ئەو سازمانە بەدناوەی کە گەلانی ئێرانی هاوردووەتە زەلالەت، خوێنەر لە ڕۆمانی دەرباردا لەڕێی ئەو کارو کردەوانەوە دەیناسێ کە (میهرداد و ئەرژەنگ) بەسەر ژیلایدا دێنن، یان ئەو ڕەفتارانەی کە دواتر لەبەندیخانەی قەسری قەجەر بەرانبەر بە فەلاممەرز و یاسەمین دەکرێن. هەروەها ئەوەی کە دەزگا ئەمنییەکانی دەسەلاتی ئیسلامی، ئیتیلاعات (حاجی ئاغا، قادر، شەهاب قومی) لەپاش داڕووخانی ڕژێمی شا لەگەڵ فەلاممەرز و بەندییەکانی دیکە و لەهەمان زیندانی قەسری قەجەردا دەیکەن، یان ئەو کارەساتەی لە موخابەراتی عیراقدا (نافیع و غەرگان) بەسەر ئەبو عیرفان و دڵشاد و درعەلی مینائی ئازەری و یاسەمین و دایکی دڵشادی-دا دەهێنن، کە خوێنەر هەر هەمووییان لەدید و زمانی قوربانییەکانەوە: فەلاممەرز و یاسەمین و... دەزانێ. ئەمانە نموونەی بەسن بۆ دەرخستنی تەواوی سروشتی ئەو ڕژێمانە و دۆزینەوە و هەڵبژاردنیشیان وشیاری هونەری و میژوویی دەوێ و هەروا هەڕەمەکی و خودسەرانە خۆ بەدەستەوە نادەن، ئەو نموونانەی کە پێشتر ئاماژەم دانێ، لەلایەکەوە گرنگی میژوو لەژیانی مرۆڤدا وەدەردەخەن، لەلایەکی دیکەوە ئامادەیی میژوو لە دەقە ئەدەبییەکەدا کەم دەکەنەوە، لەسەرێکی دیکەشەوە واقیعیەتێک بەهەڵسوکەوت و بیرکردنەوە و باری دەروونی پاڵەوانەکان و مەنتیقی زنجیرەیی ڕووداوەکان دەدات، بەڵام دیارە بەبێ ئەوەی کاری سەلبی لە (ئەدەبییەت)ی دەقەکە بکەن و لەخانەی هونەرەوە بیگوێزنەوە خانەی زانستی میژوو.

جگە لەمە خوسرەو شێوازێکی دیکەش بەکار دەبا بۆ ئەوەی هەم ڕاستگۆییەکی میژوویی و هەم واقیعیەتێکی ئەدەبیش بەکارەکەی بدات، ئەویش ناوبردنی کەسایەتی ڕاستەقینەی سەردەمی شایە، هەریەکە و لەجێی خۆی و لەکاتی ڕووداوێکی میژوویی‌دا، کە ناوبردنی ئەو کەسایەتییانە پێویست دەکەن، بەبێ ئەوەی ڕاستەوخۆ بێنە ناو کاراکتەرە سەرەکی و تەنانەت لاوەکییەکانیشەوە وەک: عەباس هوەیدا، ئەسەدوڵڵا عەلەم، عەلی ڕەزا، ئەشرەف پەهلەوی، گوگوش، هایدە، حومەیرا، ناوی جەنەرالەکان، ناوی ساواکیانی وەک: مەنسووری، ئەرژەنگ، میهرداد کە هەموو ناوی ڕاستەقینەن و لەڕۆژگاری شادا ئەو ڕۆڵانەیان گێڕاوە، کە لە ڕۆمانەکەدا بینیوبانە، بەڵام ڕۆمانووس ئەوەندەی مەبەستی بووە هەر ئەوەندە ڕێگەی دەرکەوتنی پێداون، بەمەش ڕاستگۆییەکی میژوویی و لەهەمان کاتدا واقیعیەتێکی ئەدەبیشی بەدەقەکەی بەخشیوە، دەنا ئەوکەسانە هەموو هەر بۆ خۆیان مەبەست نەبوون.

(٤)

بێ گومان شوێن کە گرنگییەکی زۆری لەژیانی مرۆڤی تاک و کۆشدا هەیە و کاریگەرییەکی زۆریش دەخاتە سەر بیروباوەڕی ئایینی و سیاسی و کۆمەڵایەتی و تەنانەت باری دەروونی کەسی تاک و کۆمەڵیش، چونکە شوێنە کاریگەریی ڕاستەوخۆ لە باری ئابووری کۆمەڵی مرۆڤ دەکا و جۆری پێوەندییە کۆمەڵایەتییەکان و شێوازی بیرکردنەوە و دابونەریت و تەنانەت شێوەی جلوبەرگ و جۆری خواردن و تاوەکو دیاریکردنی ڕەنگی پێست و دیزانی ئێسکبەند و هەیکەل و شێوەی دەموچاو و کەللەسەر و جۆری تەندروستی و کورت و درێژی تەمەن بەسەر مرۆڤدا دەسەپێنێ، تا بەباری دەروونی و بیروبۆچوون و بڕوای ئایینیش دەگا، بۆ نموونە تەماشای جیاوازی ڕەنگ و ڕوو و شێوەی دەڕەوەی مرۆڤی شوێنە گەرمەکان و شوێنە ساردەکانی سەر زەوی بکە، بەراوردێک لەنێوان چوست و چالاکی مرۆڤی کوێستانی و بیابانیدا بکە، لەنێوان خەڵکی

شـــۆێنە وشکەکـــان و مـــرۆڤی کـــەنارەکـــانی دەریادا بکە جـیـــاوازییـــەکی زۆر لە شـــێـــوەی جلوبەرگ و چۆنێتی خواردن و کار و کەسابەت و گیروگرفتە کۆمەڵایەتی و دابونەریت و تەنانەت بیـــروڕای ئابووری و ئایینی و کۆمەڵایەتییاندا بەدی دەکـرێ، تا بە چالاکی هونەری و مۆسیقا و سەمایان دەگات. شۆێنە پتر لە (٣٠) ملیۆن کوردی گیرۆدەی باربکی سیاسی و کـۆمـەڵایەتی و ئابووری کـــردووە، کـــە نەتوانێت لەژیانی ژێردەســتی ڕزگـاری بێت، هـەر هەمـــــان ئەو شـــــۆێنـەش پێـداویسـتـیـیـەکـانی مـانەوە و بەربەرەکـــانێ و بەرگـــری بۆ دابین دەکا.

دیاردە سروشتییەکانی شۆێنیشە مـرۆڤی پاڵداوە بۆ مـیـتـافـیزیکیا و لێکدانەوەی خـــورافی و ئایینی و دروستکردنی خواوەندی جۆراوجۆری نـاوچـەیـی، بـۆ تـێـگـەیـشـتن لـەو دیاردانەی کە لێیان حاڵی نەبووە. شـۆێنیشـە کـاریگەری ڕاسـتـەوخـۆ لەســـەر باری دەروونی مـــرۆڤ و کـــەســـایەتی دەکـــات و ڕادەی گورجوگۆڵی و تەمبەڵی و دڵتەنگی و خـــــــۆشـنـوودی و داهـێـنـان و شکستییەکانی دەکا و سیفەتەکانی ترس و جـۆرەکـانی فـۆبیـای شـۆێنی بـەرز و نزم و تـاریـک و قـــــووڵ و تونێل، یان ئازایەتی بەسـەر مـرۆڤی تـاکـــــدا دەبـرێ و لە قـــــووڵایی نەستییەوە تەحەکوم لەهەڵسوکەوتی ڕۆژانەی شـەخسی و کـۆمـەڵایەتی و تەنانەت حـەز و ئارەزووەکـانیـشی دەکا.

شـــۆێن جـــۆری زۆرە: شـــۆێنی ئیـفـتـیـرازی و زادەی خـەیاڵ، ئیـتـر بەهەشت بێ، یان دۆزەخ، یـان هەر سـەیرو عـاجـبـاتی، کـە بە زۆری لە چیرۆک و بەسەرهاتدا هەن و مرۆڤ، یان پەنای بۆ دەبا، یان لێی هەڵدێ. شـــۆێنی واقـــیـــعی و جـــوگـــرافی ڕاســـتـــەقـــینەی بەربڵاو، دەشت، کـــوێســـتـــان، شـــار، دێ، دەریا، ئاسـمـان، دوورگـە.. هەتا بە زێد و نـیـــشـــتـــمـــان و گـــۆی زەوی و ئەســـتـــێـــرانیش دەگـــا. شـــۆێنی سنووردار، دیاری کراوە، وەک مـاڵ، مـزگـەوت، ئۆدە، گـەمی، فـڕۆکـە، شـەمـەنەفـەر، یان هەر شـۆێنێکی ئاسـایی دیکە مـرۆڤ چ بە تاک و چ بەکـۆ بتوانێ ژیانێکی ئاسایی تێدا بەسـەر بەرێت ئەگـەر بۆ مـاوەیەکی کاتیش بووە. شۆێن لە هەمان کاتدا تۆمارگەی زەمەنیشە، زەمـەن دەڕواو ناگـەڕێتـەوە، شـۆێنە کـاریگەری و ئاسـەوارەکانی زەمـەن لە ڕوخسـار و هـەنـاو یـادەوەری خـــــــۆی و شـارسـتـانـیـیـەکـاندا دەپارێزێ و دەیانگێڕێتەوە. شۆێن نیـشـتـمـانە، نیـشـتـمـان ناسنامـە و ئیلتیـزامی کۆمەڵایەتی و سیاسەت دەسەپێنێ. شـــۆێن ئابووریـیـــە، بژێوی ژیان و ئەمنی خواردەمـەنی و جەسـتـەیی بۆ تاک و بۆ کـۆش دابین دەکـا، شـۆێن زێدە، ئەمنی دەروونی دابین دەکـا و ســـروشـــتی کـــەســـایەتی مـــرۆڤ دادەڕێژێ، چـیـــرۆکی کـــوردی تا ناوەڕاسـتی هەشـتـاکـانی سـەدەی ڕابردوو و ئێـسـتـاشی لەگـەڵدا بێت هەندێ چـیـرۆک و تـەنانـەت هەندێ ڕۆمـانیش وەک (دەفر)ێک مـامـەڵە لەگـــەڵ شـــۆێندا دەکـــەن، کـــە پاڵەوانـەکـــان لە نـاویدا دەژین و ڕوودەاوەکـان بەسـەریەوە ڕوودەدەن، بەشـێـوەیەکی سـەرنجڕاکـێـشـیش (شـۆێنی سنووردار- مینی شـۆێنی) وەک شـەقـامی بێ ناو گـازینۆی بێ ناو یانەی بێ ناو تەنانەت گـوند و شـــاری بێ ناویش بەکـــاردەبرێ، نـەوەک نـاوهـێـنـان و دیـاریـکـردنی شـۆێنەکان (مـحـەلیـەت)ێک بەسـەر بەرهەم و داهێنان و ئەزموونەکانیاندا ببـرێ، غـافڵ لەوەی (بەجـیـهـانی بوونی) ئەدەب و هونەر لەڕاستیدا لە (محەلیەت)ەوە دەست پێدەکا، وەک ئەوەی نووســـەرانی ئەمـــەریکای ئیـــســـپـــانی/ لاتینی بەکـــردەوە چەسپانیان.

ئەم کەموکورتییەی چیرۆکی کوردی ئەگـــەر بۆ مـــاوەیەک و ئەگـــەر تاڕادەیەک لە کـورتە چیـرۆکـیـشـدا بەتایبـەتی چاوپۆشی لێ کـراو لێ بکرێت، ئەوە لەڕۆمـاندا هەرگـیـز پاکانەی بۆ ناکرێ ئەگەر ڕۆڵی شۆێن لە دەقـدا ڕۆڵێکی ســـروشـــتی و شـــایســـتـــە نەبێ، تەنانەت ئەو دەقـانەش کـە ئیش لەسـەر دەروونی تاکەکەس و نەستی مرۆڤیش دەکەن، چونکە دەروون و نەستیش بە (مینی شۆێن)ی موفتەرەز دێتە ژمارە. پەنا بەم ڕاستییانەی سەرەوە دێمەوە سەر ئەوەی بڵێم شۆێن لەسـەر یەک ئاست و بەهەمان ئەو کاریگەرییەی کە کار بۆ چەسپاندنی واقیعیەتی مێژوویی دەکا هاوکات و بەهەمان هێز، بەڵام بەپێـــچـــەوانە ئیش بۆ پاراســـتنی واقـیـعـیـەتی ئەدەبی دەقـیش دەکـا و بەو شـــێـــوەیەش دەشێ هەردوو ئەو واقـیـعـە (ڕاسـتـی مـێـژوویی) و (ڕاستی ئەدەبی) لەدەقێکدا تەرازوو بکات ئەگـەر بەشـێـوەیەکی هونەری دروستانە بەکاربێرێ.

لێرەشەوە دەڵێم شـۆێن لە ڕۆمـانی (دەربار)ی خـــوســـرەو جـــاف-دا

شوێنێکی ڕاستەقینەی بەرفراوانی کـــراوەیە بە ڕووبەری هەمـــوو نیشتمان، ئەگەرچی ناو بەناو مینی شوێنی دیاریکراویش لە دەقەکەدا بەرچاو دەکـــەوێ وەک: کـــوخت- شوقفە، زیندان، ئوتێل، ئۆتۆمبیل، مـاڵێ، کـۆشک، ئەشکەوت، دۆڵ، گـــازینۆ، کـــابارێ و.. تاد، بەڵام ئەمانیش هەموو شوێنی ڕاستەقینەن و وەک ناوی دێ و گـەڕەک و شـار و چیـا و شـەقـام و باخچـە و کـۆلێـژ و دانشگاکـان، تەنانەت ئەو شەقـام و شـــوێنانەی لە بەغـــدا و پاریس و لەندەنیش ناویان هاتووە زۆربـان ناوی شوێنی ڕاستەقینەن جا نەک هەر ئەوانەی تاران و کـرمـاشـان و شـیـراز و کـاشـان و سلێـمـانی و کـــەرکـــووک و دەربەندیخـــان و شـارەزوور و هەڵەبجـە بە تەنیـا، بەڵکو ناوی چیـاکـان: ئەلبـورز، دالّەهۆ، زمناکـۆ، بەمـۆو... ناوی ئاواییەکان: کانی توو، دوومیلان، تەپەسپی، بەردەڕەش، سـیـتـەک، چوار کلاّو، کێڵەبەرزە، هۆبەتوو... و ناوی دۆڵ و شـیـو و ئەشکەوت و دەربەندەکـان، چ لە کـوردسـتـانی ڕۆژهەڵات و چ لە باشـــوور، ناوی شوێنی ڕاستەقینەن.

هەروا بێتەوە ناوی بەندیخانەکان: قزل حەسار، ئەوین، قەسری قەجەر، ناو و ناونیـشـانی دەزگـا و شـوێنە ڕەسمـیـیـەکـانی سوپا و ساواک و کـۆشکەکـانی شـا.. زۆربان ناوی شوێنی ڕاستەقینەن و لە یادەوەری زۆربەی خـوێنەرانی ڕۆمـانەکـەدا، ئامـادەبوونێکی زیندوویان هەیە و لەگـەڵ خـوێندنەوەیاندا بیـرەوەری و شـارەزایی خـودی خـوێنەرەکـەش دەوروژێنن و ڕەهـەندێکی دیـکـە دەخەنە سەر دەقەکە، کە ڕۆمانـنووس بۆ خـۆ لادان لە دریژدادڕی خـۆی لێ پاراسـتـوون. بە بارتەقـای ئەوەش ڕاسـتـگۆیی- مـیـسـداقـیـەتێک بەدەقەکە دەبەخشێ کە دەبێتە هۆی مـتـمـانەی خـوێنەرەکـە و قـەناعـەت پێـهـێنانی، کـە بەتایبـەتی بۆ ڕۆمـانێکی دریژی وەک (دەربار)ی خوسرەو پێویستە.

وەدەسـتـهـێنانی ڕاسـتـگۆیی و مـتـمـانەی خوێنەر بوو (تۆلسـتـۆی)ی مـەزنی ناچار کـرد پێش نووسـینی ڕۆمانی بەناوبانگی (شەڕ و ئاشتی) مـــاوەی (١٠) ســـاڵی هاتوچۆی ئەرشـیـڤی وەزارەتی بەرگری ڕووسی بکات بۆ ئەوەی ڕاستییەکان بزانێ و لە ڕۆمـانەکـەیدا تەوزیفـیـان بکات، ئەو دەیتـوانی ڕۆمـانێکی خـەیاڵی و لە زادەی بیـری خـۆیەوە ڕۆمـانێکی ئاوا بنـووســـێت، بەڵام دەیزانی بۆ نووسـینی ڕۆمـانێکی ئاوا دریژ، کـە باکگراوندێکی مـێـژوویی هەبێت دەبێ مـیـسـداقـیـەتێک بەدەقـەکـە بدات، ئەو میسداقیەتەش وەدەست نایەت ئەگـەر هەموو شـتـێک لەسـەر خەیاڵ بنیاد بنرێ.

خـــوســـرەو جـــاف ڕەنگە ئاوا ڕاسـتـەوخۆ و کـاتێکیشی بەخواستی خۆی بۆ دیتنی شوێنەکان و ناسینی کـەسـەکـانی ڕۆمـانەکـەی تەرخـان نەکردبێت، بەڵام ژیانی پڕ لە ڕووداو و بەســـەرهاتی کـــەسی خـــۆی و بنەماڵەکەی و گەڕانی گوند بەگوند و چیـا بەچیـا و دۆڵ و بەدۆڵ و شـار بەشار و پایتەخت بە پایتەختی ئەو لەو ناوچە سنووریـیـانەی ئێـران- عـیـراق و بەغـدا و تاران و جیـهـان، کـە زۆرجـار بەناچاری بەســـەریدا سەپاوە، ئەو کارەی بۆ ئاسان کردووە و ئەرشـیـڤێکی مێژوویی و جوگرافی کـەسـێـتی وای بۆ پێکەوە ناوە کـە ئەمیش وەک تۆلسـتـۆی ناچار نەبێت بگەڕێتـەوە بۆ سـەرچاوە جوگـرافی و مێژوویـیـەکان کە هەندێکیان تێیاندا ژیاوە و لە بیـــرەوەریـیـــەکـانی ئەودا بەشـێـوەیەکی خـودکـارانە ئاوێتـەی یەکتر دەبن و واقیعی ئەو ڕۆژگارانە وێنا دەکـــەنەوە و بەســـانایی لە (دەربار)دا ڕژاونەتە سەر کاغەز.

ئەم بایەخـــدانەش بە شـــوێنی بەربلاّوی والاّ لە ڕۆمـانی (دەربار)دا بۆ خۆی دیاردەیەکی چاوەڕوان کراو و چاوەڕوان نەکـــراویشـــە، چاوەڕوان کـــراوە لەبەر ئەوەی بەســـەرهاتی ڕۆمانەکە بەسەرهاتی هەمـوو گەل و نیشـتـمـانە و نابێ و نالوێ لە تەنیا شوێنە تاریک و داخراوەکان، یان لە دڵ و دەروونی کـــەســـێـک، یـان کەسانێکی دیاریکراودا گیـربدرێن، هەر بۆیەکەش شار و لادێ، زانکۆ و شـەقـام و شـوێنە گـشـتـیـیـەکـان دەگرێتەوە. چاوەڕوان نەکراویشە هەر هـیـچ نـەبێ بەلای مـنـەوە، چـونـکـە ڕۆمـاننووس خوسرەو جاف و هەردوو کـەسـایەتی سـەرەکی ڕۆمـانەکـەی فـــەڵامـــەرز و یاســـەمین، هەمـــوو ئەندازیاری بیناسازین- میـعـماری، لەحـاڵەتی واشدا ئەوەی پێـشـبـینی دەکـرێ ئەوەیە کە ئەم جۆرە کەسانە لەڕووی پسپۆڕێتی خۆیانەوە بایەخی پتـر بە وردەکـاری بیناسـازی بدەن وەک: ئەندازە و جـۆری هەڵکەوتنی ژووورەکـــان، بەرزی و نزمی تەلار، نەردەوان، ژێرزەمین، ڕاڕەو و کـۆگا و پێچ و پەناکـانی وەک گـەرمـاو و تواڵێت و ئاشـخـانە، کـە هەمـوو لەزانستی دەروونی فرۆیدی و دوای ئەویش مـــــەدلوولاتی دەروونی

باشلاری و سێکسییان زۆرە، بەتایبەتیش کاتێک کە لە ڕۆمان و کاری هونەریدا ڕەنگ دەدەنەوە.

یاسەمین و فەلامەرز کۆشک و کونج- شوقە، بەندیخانە، ڕیستۆران، ئوتێل، مەزار و زۆر شوێنی دیاریکراوی دیکەش دەبینن، فەلامەرز تەنانەت نەخشەی کۆشکی وەلی عەهدیش دادەڕێژێ و سەرپەرستیشی دەکا، بەلام بایەخدانی ئەم و یاسەمینیش لەسنووری بایەخدان بە ئاوت لاین و دیکراسیۆن تێپەڕ ناکات.

(٥)

لە (دەربار)دا خوسرەو وردەکاری دیکەی زۆری کردووە بۆ ئەوەی واقیعییەتێکی ئەدەبی بەکارەکەی بدات و لەکاری مێژوویی دووری ڕابگرێ.

٥-١: زۆربەی ئەو ڕۆمانnووسانەی کە لەسەر زەمینەیەکی مێژوویی کاریان کردووە و ڕۆمانیان لەسەر بنیاد ناوە، ناوی کەسە لاوەکییەکانیان بەخۆیان ناون، بەلام ناوی پاڵەوانە سەرەکییەکانیان ناوی ڕاستەقینەی خودی ڕووداوە مێژووییەکەن، بەمەش سیفەتە مێژووییەکە زرپ و زەق بە بەرهەمەکانیانەوە ماوە، بەلام هەرچی خوسرەوە بەخۆی ناوی پاڵەوانە سەرەکییەکانی ڕۆمانەکەی ناوە و مێژووی کەسایەتییان هەر ئەوەیە کە لەدەقەکەدا بنیاد دەنرێ وەک: فەلامەرز، یاسەمین، ڕەحمان، فەرهاد... بەلام ناوی کەسە لاوەکییەکانی ڕۆمانەکەی ناوی ڕاستەقینەی مێژووین، وەک: هایدە، حومەیرا، گوگوش، ستار، گوڵپایگانی، حەسەن زیرەک، شاملوو، پرۆفیسۆر هشتروویان، پەرویز یاحەقی، عەهدییە.. و بنەماڵەکان: ئەفخەمی، ئەعلەم، بەگزادەخان، ئەمیر ئەقدەم، داودخانی کەڵهوڕ، عەلی ئەکبەرخانی زەنگنە.. و پیاوانی شا؛ هوەیدا، ئەزهاری، عەلەم، زاهیدی، نیکخواە، فەرەیدوون، ناوی جەنەرالەکانی، ناوی وەزیرەکانی، هەموو ئەوانە لەدەقی دەرباردا ناویان دەهێنرێن، بەبێ ئەوەی ڕۆڵێکی سەرەکی، یان هەندێ جار تەنانەت ڕۆڵێکی لاوەکیشیان هەبێت، بەلام دیارە ئەو ناوهێنانە واقیعیەتێک بە دەقەکە و متمانەیەک بەخوێنەر دەبەخشێت، کە حەزەکانی تێر دەکات. شارەزاییەکەی خوسرەو لەم بوارەدا، لەبواری ناسینی کەسەکان و شوێنەکان و زانینی ڕووداوەکاندا گەنجینەیەکی لەبن نەهاتووی ژیانی ڕۆژانەی ڕاستەقینەی خۆیەتی، بۆیە بێ لە دەرکەدان دەچنە دڵەوە.

٥-٢: شارەزایی خوسرەو هەر لەبواری ئەو مێژوو و جوگرافیایەدا گیرناخوا کە گۆڕەپانی ڕووداوەکانی دەربار پێک دەهێنن، بەڵکو دەگاتە ئاستی بیروباوەڕە ئایینی و مەزهەبییە هەمە جۆرەکانی ناو خەڵک و دابونەریتی کۆمەڵایەتی و شێوەی ژیانی ڕۆژانە و جلوبەرگ و خواردەمەنی و کار و کەسایەتی لادێی کوردەواری و گۆرانی و سروودتی ئایینی و مەزهەبی ئەهلی حەق و ئابووری کۆمەڵی جووتیاری سەر سنوورەکانی ئێران- عیراق، کە بە زۆری کشتوکاڵ و قاچاخچێتییە.

دەربار لە گوندی کانی تووی ناوچەی کرندی ئوستانی کرماشانی کوردستانی ڕۆژهەڵات/ئێران و مەزاری (باوەیادگار)ی پیرۆزی ئەهلی حەقەوە دەست پێدەکا و لەسەر تاکە تاکەی ڕێورەسمی ئایینی و ژیانی ڕۆژانەی خەڵکەکەی و پێوەندییە کۆمەڵایەتی و ململانێکان و گرفتەکانیان دەوەستێ، کە ململانێیەکی دوو سەرەیە هەم لەگەڵ سیستمی فیودالی و دەرەبەگایەتی کە (زەینەدین)ی سەرکار نوێنەرایەتی دەکا، هەم دەسەڵاتی ڕژێمی ئێرانیش کە خۆی لە فەرماندەی ژاندەرمیری و دەسەڵاتە ڕەهاکانی پاسگەی (پاتاق)دا دەنوێنێ.

سەرێکی دیکەی ڕووداوەکان دەچێتەوە کۆمەڵگەی ئیرستوکراتی تاران و ئەتەکێت و پێوەندییە هاوچاخەکانی کۆمەڵگەی شارنشین و پایتەخت نشینی دەرباری شاهەنشاهی و کۆشک و تەلاری دەوڵەمەند و ئاغا و خاوەن پلە و پایەکانی هەزار فامیل و دابونەریتی کۆمەڵایەتی هاوچاخی ئێرانی، ئیتر هەر لە تەرزی ژیان و بیناو کۆشک و ڤێللاو دیکراسیۆنەوە بیگرە تا دەگەیتە وردەکارییەکانی ئەتەکێتی هەڵسوکەوت و جۆرەکانی خواردن و خواردنەوە و شێوازی ڕازانەوە و پێشکەش کردنیان و تا مۆدیلەکانی جلوبەرگ و کەرەستەکانی مکیاژ و بۆن و ئەو ئاهەنگ و موزیک و سەما و گۆرانییانەی کە دەیانهەژێنێ و ئەو نوکتانەی کە دەیانهێنێتە پێکەنین و ئەو قسە و باس و دڵەڕاوکێ و پێوەندییە درۆزنانەیەی کە پێکەوە هەیانە، تا بە شێوەی خۆشەویستی درۆینە و شووکردن و

ژنهێنانی به بەرژەوەندیدا ڕادەگەن. هاتوچۆی پاڵەوانەکانی دەربار و چالاکی کۆمەڵایەتی و فیکری و دەروونییان لەنێوان دوو جەمسەری دژ بەیەکی جووتیاری ئەتراف و ئورستوکراتی پایتەختی سەنتەردا، لەنێوان کۆمەڵگەی بەجێماوی فیودالی شارە دوورەکانی پەراوێز و کۆمەڵگەی دەسەڵاتداری ڕژێم و بازرگان و پیشەکارانی پایتەختی ئەوروپا مەشرەبدایە، دیارە وێناکردنی ئەو هەموو ناکۆکی و ناجۆری و ئەو هەمەڕەنگییە چ وردەکاری و شارەزاییەکی لە ڕۆماننووس خوسرەو جاف، خواستووە بۆ ئەوەی ڕووداو و کەسەکانیش لەسەر زەمینەیەکی لەباری وادا هەڵسووڕێنێ کە بەشێوەیەکی سروشتی و لەواقیعی پڕ لە ناکۆکی ئایینی شیعە و سوننە و ئەهلی حەق و دژایەتی چینایەتی و نەتەوەییەوە بتوانن کار بۆ ئامانجی هاوبەشی کۆمەڵایەتی و نیشتمانی بکەن و پرۆژەی شارستانی نوێ دابڕێژن، کە بەداخەوە لە دەرباردا، لە غەفڵەتێکی مێژوویی پرۆژەی گەڕانەوە- پاشەگەردانی ئایینزایی جێی پێ چۆڵ دەکا و بە ئاگر و ئاسن دۆخی (١٤٠٠) سااڵەی ڕابردوو لەجێیدا جێبەجێ دەکا، بەڵام دیارە لە شێوەی مەهزەلەیەکدا. نموونەی جوانی ئەم دوو دنیا جیاوازەی پایتەخت و شوێنە پەراوێزەکان، جووتیاران و چینی هایلایقی ئێران لە دەرباردا زۆرن، کە شایەتی بۆ شارەزایی ڕۆماننووس دەدەن لە مامەڵەکردنی لەگەڵ خوار و ژووری ئەو کۆمەڵەدا کە کاری لەسەر دەکا، لێ ئەم دوو نموونەیە بەسن بۆ مەبەستەکەی ئێمە:

بەشی چوارەم لەبەرگی یەکەم باس لە میوانداریەکی ئەمیر ئینتیزامە لەخاتوو/ ڤێلاکەی خۆیدا لەگەڕەکی نیاوەرانی تاران لەداوێنی چیای ئەلبورز، ئەم گرتە خێرا پچڕپچڕانەی لێ هەڵدەبژێرم: (.. مێزەکان بە چەرچەفی ڕەنگاوڕەنگ داپۆشراو هەریەکە گوڵدانێکی پڕ لە گوڵی ڕەنگاوڕەنگ و مۆمێکی داگیرساوی نێو تۆپێکی شووشەیینی لەسەر دانرابوو... چەپک چەپک گوڵی نیلۆفەر و کلاویل و گەڵای سەوز بەسەر ئاوی گۆمی مەلەکەوە پەخش کرابوویەوە.. سۆنە ڕەنگاوڕەنگەکانیش بێدەنگ بەدوای یەکدا.. پەنجەی زێڕینی پەرۆێز ژێی کەمانی هێنا بووە هەرا و هاوار.. حومەیرا دانیشتبوو، دەنگ و ڕەنگ و خان و مانی بەچوار تەنیشتا دەبیسرا و دەبینرا... بڕێکیان ژنەکانیان زۆر لە خۆیان منداڵتر... ئافرەتەکان یەکتریان دەناسی... سەدان جار دەبوونە قوربان و سەدەقەی یەکتر، سێ هەنگاو لەیەکتر دوورکەوتنایەتەوە سەد ناو و ناتۆری یەکتریان هەڵدەدا...)

حومەیرا لەپڕ دەچریکێنێ.. ئەندێشەی دانیشتوانی شەونشینی سەرمەستی ئەلکول و سەرگەرمی قسە و باس پچڕپچڕ دەکا.. لەپڕ شلێپە شلێپ و هاوار و قیژەیەک ئەم شەونشینییە دەکاتە کۆمیدیایەک، ژنێک دەکەوێتە حەوزەکەوە و هاوار و قیژەی ئەو و زیقەزیقی مراوی و پیکەنینی میوانان کۆتایی بەو هەموو کەشوفشە دێنێ.

بەرانبەر بەدیمەنی کۆمەڵگەی ئورستوکراتی، دیمەنی لادێی زین کردنی ئەسپیش لە لاپەڕە (١٠٣) بەشی (٤١)ی بەرگی (٤)دا هەیە: (... ئەسپەکە ڕەحمانی دیت پڕماندی... ڕەحمان دەستی مااڵی بەسەروبااڵیدا.. نەرمە لەبادی ژێر زینی خستە سەر پشتی... تەکەڵتوی خستە سەر لە بادەکە.. قوشقی خستە بن کلکی.. یەرکێشی لە سینە ناو بەستێوە بە قەڵتاخەوە، تورزەنگێکانی چەپ و ڕاست دابووە سەر قەڵتاخەوە و بەلوغمەوە شۆڕ ببووەوە،ڕەشمووی ڕاکێشاو ئەسپی لە گەوڕ وەدەرهێنا، یەشتا لە قاوی لەدەم و کاکیەی ئەسپ نەنابوو... کەفەڵ پۆشی دا بەسەر کەفەڵی ئەسپدا و لەقاوی لەدەم نا، ڕەشمووی لەسەر دامااڵند و پێچایە مێخێکەوە و لە تووڕەکەی ئالیکی ناو لەپشتی قەڵتاخەوە بەستی بە بەن سامۆتکەوە، ئەسپە کوێت... سەروقەپۆزی سوڕ دەدا... هاتە چەپۆکان..).

هاتنە جونبش و پڕمە پڕ و جووڵان و سەربادان و چەپۆکان و سمکۆڵانی ئەسپە کوێت و وەستان و تاک تاک لێکردنی ئەسپاب و پارچەکانی زینەکەی ئەگەرچی لە شارەزایی ڕۆماننووسەوە سەرچاوە دەگرێ، بەڵام لە ڕاستیدا پانۆرامایەکی دەسکرد نییە بۆ دەربڕینی ئەو شارەزاییە، یان بۆ بەرجەستەکردنی دیمەنێکی فۆلکلۆری سوار و سوارچاکی و کەلەپووری کوردەواری وەک زۆر لە چیرۆکنووسان بەبێ پێویستییەکی هونەری، هەر بۆ ئەو مەبەستانە لە بەرهەمی خۆیانی دەئاخنن، بەڵکو لێرەدا حاڵەتی سایکۆلۆژی ئەسپەکە و ئەو بزاوە سلۆمۆشنەی کە ڕەحمان لەزین کردنی ئەسپەکەدا دەیکا،

لەڕاستیدا گوزارە لەحاڵەتی سایکۆلۆژی پڕ لە نیگەرانی و دڵەڕاوکێی زۆری خودی ڕەحمان دەکا کە لەلایەن مەلا حیلمی بەرپرسی پێشمەرگەکانی شۆڕشی ئەیلوولی ئەو ناوچەیەوە ئاگەدار کراوەتەوە لەگەڵ ئەو شامار و دەستەکەیدا ئەو سەرسنوورانە بەجێ بهێڵن، ئەگینا لەسەر داوای ساواک دەیانکوژێ، لەسەرێکی دیکەشەوە هەر لەو بارودۆخەدا ساواک دووجار پێوەندی بەخۆیەوە (بە ڕەحمانەوە) دەکەن کە پەیامانەکەی لەگەڵ ساواکدا بۆ کوشتنی سەردەستەی یاخیبووان ئەوکە شامار جێبەجێ بکات، ئەگەرنا ساواک شتێکی دیکەی لەگەڵدا دەکات. هەروا بێتەوە بەر لەزین کردنی ئەسپەکە ڕەحمان بە چەند ساتێک لەگەڵ سەبری ژنیدا وەرە وردی ئەوە دەکا کە دەبێ ئەو و منداڵەکەی لەکێلە بەرزە نەمێنن و بچن بۆ لای خزمانی لە سلێمانی و نەیەتەوە هەتا ئەو ناونیشانەی دەدەنێ کە لەگەڵ ژنەکەیدا لەسەری ڕێک دەکەون، بەڵام ئەمە هێشتا بڕیاری کۆتاییشی نییە، ئا لە حاڵەتێکی دەروونی و دڵەڕاوکێیەکی ئاوادایە ڕەحمان لە ترسی ئاشکرابوونی پێوەندییەکەی لەگەڵ ساواک و لەولاوە هەڕەشەی مەلا حیلمی بەکوشتنی و ئەو دڵەڕاوکێیەی کە بیرکردنەوە لەکوشتنی ئەوکەی سەردەستەی تووشی دەکا، هەموویش لەیەک ئان و ساتدا زۆری بۆ دێنن و ئەوکەش ناردوویەتییە دووی بچنە دیداری مەلا حیلمی و لە هۆی نامەکەی بگەن، ڕەحمان بە پەلە پەل ژنەکەی بەجێ دەهێڵێ و دەچێتە گەورە تاریکەکەوە، کە گوزارە لە بەرچاو تاریکی و بێ هیوایی خۆی دەکا، دەچێت ئەسپە کوێت زین دەکا، لێرەشەوە دیارە ئیتر ئەو جوولانەوە سلۆمۆشنەی کە لە زین کردنی ئەسپەکەدا دەیکا بۆ پەیداکردنی کاتی فرەتر و بۆ بیرکردنەوەی زیاتر، چەند بۆ ڕەحمان پێویستە تا دوا بڕیاری خۆی بدات.

۵-۳: بوێریش خەسڵەتێکی دیکەی (دەربار)ە. لە دەرباردا شوێنەواری سانسۆری خودی ڕۆمانننووس و فەرمی و یاسایی دەسەلات هەستی پێناکرێ، دەربار چ بە پانی/ ئاسۆیی و چ بە ئەستوونی/ شاوڵی هەر سێ تابۆ باوەکەی ئەدەبی کوردی (سیاسەت، سێکس، ئایین) دەبڕێ و بەوپەڕی بوێرییەوە ئەو ماسکانە دەدڕێ، کە مرۆڤ بۆ شاردنەوەی ئارەزووە ڕاستەقینەکانی و بۆ جوانکردنی کردەوە ناشرین و بنەما ئەخلاقییە بەدەکان و ڕتووش کردنی بێ ئیمانی لەچاویان دەکا.

لە دەرباردا (سیاسەت هەر بە ڕاستی بێ داک و باب) خۆی دەنوێنێ: محەمەد ڕەزا شای ئێران بۆ ڕزگارکردنی تاج و تەختی خۆی و ڕازی کردنی نەیارەکانی، شۆڕشی سپی ڕادەگەیەنێ و زەوی دۆستە دەربەگەکانی، کە کۆڵەکەی ڕژێمەکەی بوون، زەوت دەکا و بەسەر جووتیاراندا دابەشیان دەکا. گومانی ئەوەی لێدەکرێ کە دەستی لە کوشتنی عەلی ڕەزای برایدا هەبووبێ.

مەلا حیلمی پێشمەرگەی شۆڕشی ئەیلوولی پارێزەری باشووری کوردستان، بۆ پاراستنی باری خۆی بەڵێنی دەرپەڕاندن، یان کوشتنی (ئەوکە شامار) و ئەو ۱۰-۱۲ چەتەیە بە ساواکی ڕژێمی شا دەدا کە لەگەڵیدا بوون و بۆ ئەو ڕۆژانە تروسکەی هیوایەکی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوون، بەتایبەتی لای پێڕەوکارانی ئەهلی حەق لەو سەر سنوورانەی ئێران-عیراق. کۆنە شیوعییەکان، مارکسییە ڕووخاوەکان، ئەوانەی کە دەکەون، کە دەخرچێن، سووک و ئاسان پشت لە پەرنسیب و هاوڕێ و ئەو خەڵکە دەکەن، لەو جەماوەر و چینە هەڵدەگەڕێنەوە کە پێشتر لافی نوێنەرایەتی و پێشڕەوایەتییان دەکەن و ڕێکوڕەوان دەچنە خزمەتی دیکتاتۆرانەوە و دەبنە داردەستی، بە تایبەتیش لە بواری ڕاگەیاندن و ئەدەب و هونەرەوە، ئەمەمان لەسەردەمی دیکتاتۆری بەعسی عیراقیشدا دیت و لەڕۆمان و ئەدەبی ئەمەریکای ئیسپانی و ئەفریکا و زۆرێک لە ئەدەبی جیهانی سێیەم و چوارەمیشدا خوێندەوە، لەلای ئۆرهان پامۆک لە ڕۆمانی (بەفر)دا نموونەی ئەم چەپگەرە ڕووخاوانەن کە دەچنە ژێر ئالای ڕژێمی کەمالییەوە و شاری قارس بەسەر خەڵکەکەیدا وێران دەکەن، نموونەی دیکەش زۆرن. دیارە ئەم حاڵەتە لە ئێرانی سەردەمی شاشدا ڕوویداوە و خوسرەو لە ڕۆمانی دەرباردا وا بەناو بەرجەستەی کردوون: ئەرژەنگ، کۆنە کۆمۆنیستە دواتر دەبێتە ساواکییەکی درندە بەگیانی خەڵک کە دەنگدەداتەوە، بەشداری لە ڕفاندن و ئەتک کردنی (ژیلا)ی قوتابی و خەباتکاردا دەکا.

شەهرەیاری، کۆنە کۆمۆنیست کە

دەبێتە ئەڵقە لە گوێی ساواک و دێت لەعـــیـــراق پێـــوەندی بە (تەیوور بەختیار)ی ئۆپۆزسیۆنی ڕژێمی شاوە دەکا هەتا غـافڵی دەکا و بەختـیـار دەکوژێ و دەگەڕێتەوە ئێرانیش.

نیکخـواھ: کـۆنە کـۆمـۆنیست کە هەوڵی کوشتنی محەمەد ڕەزاشا دەدا و دەسگیر دەکرێ و حوکم دەدرێ، لێ دواتر شا لێی خۆش دەبێ و دەیخاتە سـەر کارێکی حکوومـەتیش و ئیـتـر دەکـەوێتـە خـزمـەتی شـاوە هەتا ئینقیلابی ئیسلامی سەردەکەوێ و دەیکوژن، لەڕاگـەیاندندا خـزمـەتی شـاو ڕژێـمـەکـەی دەکـا. ئـاغـای مـوھـتـەدی، کـە بە پشـتـیـوانی شابانووەوە و بە یارمەتی بڕێک کۆنە کـۆمـۆنیـسـتی ڕووخـاوی دیکەوە دەست بەســەر ڕادیۆ و تەلەفـزیۆنی ئێران و ژمارەیەک دەزگای ھونەری و ڕۆشنبـیـری دیکەدا دەگـرێ و بۆ شۆڕدنەوەی مێشکی خەڵکیان بەکار دەبا، ســـەرکـــەوتـنیش بەدەست ناھێنێت، بەڵام لەگـەڵ جـیـاوازی ئەوەدا کە ئەو شیوعیـیـە ڕووخاوانەی ئەوانی دیکە و ئەوانەی نێو ڕۆمانی عـەرەبی و تورکی نموونەی ئەدەبی و کـەسایەتی ئەڵتـەرناتیـڤی ئەوانەی واقـیـعین، بەڵام ئەو ناو و نموونانەی خوسرەو جاف لە (دەربار)دا ئاماژە، یان ڕۆڵی داونەتێ ھـەمـــوو ناوی ڕاستەقـینەن و نموونەی ھەڵبژاردەی ئەو شـیـوعـیـیـە ڕووخـاوانەن کـە ھاوکـاری ڕژێمی شـای داردەسـتی ئـیـمـپـریالیـزمی ئەمـەریکا بوون، ئەمەش یەکێکە لەو موفارەقە سەیرە سیاسیانەی کە پێناسەی (سیاسەت دایک و بابی نییە) پشتڕاست دەکا.

جگە لەمـە تەنانەت خـودی ئەو ڕێکخـراوە چەپڕەوەش کـە ھەردوو کـەسـایەتی سـەرەکی ڕۆمـانەکـە (فـەڵامەرز و یاسەمین) کاری تێدا دەکـەن ئەویش لەکـۆتاییـدا دەبێـتـە ڕێکخراوێکی تۆندوتیـژی، نەیارانی لەپیـاوانی شـا تیـرۆر دەکـا، دوو بانک دەڕووتێننەوە، نەخـشـە بۆ ڕفـاندنی وەلی عـەھدی ئێـران دادەنێـن، فـــەڵامـــەرز لە وشیاربوونەوەیەکی خاودا بڕیار دەدا کە ئیـتـر خاوەنی کەسایەتی خۆی بێت، بەڵام لەسەر داوای ڕێکخراو و بەئاگاداری یاسەمینی دڵداری و بۆ مـەبەسـتـێکی ڕێکخـراو و بەدەسـتـھـێنانی ناوبانگێک کـە ئەندازیارانی دیکە ئیرەیی پێ بەرن، پرۆژەی بینای کۆشکی وەلی عەھد و لەھەمان کاتدا پێوەندییەکی ڕۆحی و جـەسـتـەیی لەگـەڵ (لەیلا خـان)دا دەبەستێ کە دەربارییە و (١٠) ساڵ لەخـۆی گـەورەترە، ھەتا لە دواییـدا دەبێتە خۆشەویستییەکی گەرموگوڕ. ھەر ئەو فەڵامەرزە چەپڕەوە وشیار و مـرۆڤـدۆسـتـەشـە(!) دواتر لەسـەر بڕیاری ڕێکخـراوەکـەی ھاوکـاری گرووپێک لەڕێکخراو دەکا بۆ ئەوەی ھەر بە تەنیـا لەســەر گـــومـــان ھاوڕێیـەکی دیکەی ڕێکخراو لەنێو مـاشـینەکـەی خـودی فـەڵامـەرزدا بەدڕندانەترین شـێـــوە بکوژن و تەرمەکەی فڕێ بدەن.

ھـەر ھەمـــــان ڕێـکـخـــــراوی چەپگەریشـە کـە بۆ ڕزگـارکـردنی فـەڵامـەرز پەنا دەبەنە بەر ڕفـاندنی کـــچـــێـکی ١٠ تا ١٢ ســـاڵانەی بەرپرسـێکی ڕژێمی ئیـسـلامی تا فـــەڵامـــەرزی پێ لەزیندان ئازاد دەکـــەن. ھەمـــان یاســـەمـــینی (نیشـتمانپەروەر)یشە لە سەردەمی شـــادا بەیارمـــەتی ڕێکخـــراوی تیـرۆریسـتی (بادر مـاینھـۆف)ی چەپگەری ئەڵمـانی و (فـەتح)ی فەلەستینی دەگاتە عیراقی سەردەمی بەعس و بەیارمـەتی چەک و پارەی موخابەراتی عـیـراق مەشق دەکا بۆ لێدانی (نیـشـتـمـان)ەکـەی خـۆی ئێـران، مـاوەی چەند ساڵێکیش لە ڕێگەی ڕادیۆی فـارسی بەغـداوە بۆ بەرژەوەندی دیکتـاتۆرەکـەی عـیـراق ھاوبەشی لەپرۆســـەی مـــێـــشـک شتنەوەی گەلانی ئێرانیدا دەکا.

لەسـەردەمی ڕژێمی ئیسـلامیـشدا ھەر یاســـەمین و ئەنجـــا لەگـــەڵ فـەڵامـەرزدا و لەسـەردەمی شـەڕی ئێـران- عـیـراقـدا دێنەوە عـیـراق و بەیارمـەتی مـوخـابەراتی ڕژێمی بەعس و بە پاسـپـۆرتی سـاخـتـەی ئەوان عـیـراق بەرەو فـەرەنسـا بەجێ دەھێڵن. ئەمە ڕەنگە (لەناچاری سەر بەمـاڵی دوژمندا کـردن) بێت، لێ دیـوەکـــەی دیکەی بێ ئامـــانجی سیاسییەکان و سیاسەت دەسەلمێنێ کـــە ھونەری مـــومکـیـناتە و لە سیاسەتدا کە (داک و بابی) نییە پرنسـیـبی نەگـۆڕ نـیـیـە، بەڵکو بەرژەوەندی گۆڕاو ھەیە و ھەمیـشـە کـار بەو تێزە باوە دەکـرێ کـە دەڵێ دوژمنی دوژمنەکەم دۆستـمـە و ئیـتـر نە دوژمنی ھەمیشەیی و نە دۆستی ھەمـیـشـەیی و نە پەرەنسـیـبی ھەمـیـشـەیی ھەیە. گـەورەترین گاڵتـەجاڕی سیـاسیش لە دەرباردا ئەوەیە کـە فـەرھادی نیـمـچـە خوێنەواری جێکێش و پڕ بەپێسـتی وشـــە (لۆتی) و بـراکـــوژ و دایک خـۆکـوژ بازی بەڕیشی مـوخابەراتی عیراقی و ئیتیلاعاتی ئێرانی دەکا و لەبەر بەرژەوەندی خـــۆی دەســـتی دەچێـتـە خـوێنی زۆر کـەس، ئەمـە

کردەوەکانی ڕژێمی شاو ساواکەکەی و کەسە کۆمۆنیستەکان و ڕێکخراوە چەپڕەوەکانی ئۆپۆزسیۆن، دیارە کارو کردەوەی ئۆپۆزسیۆنە ئیسلامییە مەزهەبیەکانیش لەوان چاکتر نەبووە، ئەوانیش پێش ڕووخانی شا لە ئەبادانداو سینەمای (ڕێکس) ئاگر تێ بەردەدەن کە نزیکەی (٦٠٠) کەسی بێگوناهی تێدا دەسووتێ هەر لەبەر ئەوەی بیخەنە ئەستۆی ساواک و پیاوانی شا، هەر ئەوانیش بوون و هەر لە ئەباداندا بارەگای حزبی ئێران نوین، بازاڕی سەفای جەمشید و کێڵگەی بەخێوکردنی بەرازیان ئاگر تێ بەردا.

لەکات و لەدوای ڕووخانی شاو دامەزراندنی دەوڵەتی ئیسلامییەوە، زۆر کاری ناڕەوا و ناجۆر ڕووی دا، حزب و لایەنە سیاسییەکان هەموو لە گۆڕەپانەکە دەرکران بە چەپ و ماینڕۆ و نەتەوایەتی و لیبراڵییانەوە، خەڵکێکی زۆر بەبێ دادگایی، یان هەر بەدادگاییەکی مەیدانی خرانە زیندانەکانەوە و کەوتنە بەر ئازار و ئەشکەنجەدانی کەسانی وەک قادر و شەهاب قومی و حوکمی حاجی ئاغا و زۆریشیان لەسێدارە دران، بەتایبەتیش پیاوانی شا و چەپگەرایان و کوردگەلێک کە داوای مافی نەتەوایەتییان دەکرد.

٥-٤: ئایین و مەزهب لەدەرباردا ئامادەییەکی پیرۆزی نییە، بەڕاستەوخۆیش پەلامار نادرێ، لێ لە کاروکردەوە و چاو و بۆچوونی کەسە جیاجیاکانەوە دەخوێنرێتەوە و وەکو هەر دیاردەیەکی دیکەی کۆمەڵایەتی هەڵدەسەنگێنرێ و هەڵسوکەوت لەگەڵ دەرهاویشتەکانیدا دەکرێ.

دەربار بە بۆچییەوە خۆی لە قەرەی بیروباوەڕ و ڕێورەسم و مەزار و پیرۆزییەکان و دابونەریتی (ئەهلی هەق) دەدا، لەسەر وردەکارییەکانی زیارەتی مەزارگای کەسایەتی پیرۆزی ئەوان (باوە یادگار) دەوەستێ.

ئەهلی هەق ڕێبازی ئایینی ئەو کوردگەلەن کە لە خۆرئاوای شاری کرماشان و لەسەر سنوورەکانی ئێران- عێراقدا دەژین، زۆرجارانیش لەلایەن موسڵمانە کورد و فارسە سوننی و شیعەکانیشەوە دووچاری تووندوتیژی دەبنەوە، ئەگەرچی لە هەندێ ڕووەوە لە شیعەشەوە نزیکن و ئیدیعای سەیدیش دەکەن، (باوە یادگار) و (سەیبراکە) لە پیرۆزمەندانی ئەوانن، گەورەترین سووکایەتیش بە ئەهلی هەق بکرێ (سمێڵ تاشین)یانە، کە لە ڕۆمانی دەربارداو سەروان عەزیزی فرماندەی پاسگەی بەنێوبانگی (پاتاق) بۆ سووکایەتی دەیکا و سمێڵی سەی سەلمانی کانی تووو ئالانەزەری مەڕەخێڵ دەتاشێ و دواتر دەبێتە هۆی کوشتنی لەلایەن ئەوکەسە شامارەوە کە سەردەستەی یاخیبوانی ئەهلی هەقە.

لە ڕووداوێکی نائاسایی دیکەشدا ڕەحمانی کوڕی سەید سەلمان لە کردەوەیەکی بەپێچەوانەی شێخی سەنعان، ئەم واز لە ئەهلی هەق دەهێنێ و لەخۆشەویستی کچێکدا دەبێتە موسڵمانی سوننی مەزە و بۆ ئەوەی (سەبری) بدەنێ، بەڵام تاڵان و بڕۆ و کوشتن و بڕین و ئازار و ئەشکەنجەی ئەو تەوژمە ئیسلامە سیاسییەی کە دوای ڕووخانی شا لە ئێراندا دەسەڵاتی گرتە دەست، زۆر بە وردی لە ڕۆمانەکەدا وێنا کراون، بەڕادەیەک ئیتر جیاوازییەک لەنێوان مومارەسە کردنی ئایین و سیاسەتدا نامێنێ، بەڵام تراجیکۆمیدی هەرە گەورەی ئایینی کە لە ڕۆمانی دەرباردا دەقەومێ ئەو دیمەنە پڕ لە قەساوەتەیە کە ڕۆستەم زاغی ئەهلی خەڵکی کانی توو لە ئەنجامی لە دەستدانی وڵاخێکی بەرزەیەوە دووچاری خەمۆکی/ کەئابەت دەبێ و کەسوکاری بۆ چاککردنەوە، بۆ دێی بەرزە قەڵا بۆ لای شێخ سەفائەدینی سوننی مەزەوی دەبەن، ئەویش پێی وایە جنۆکە چوونەتە گیانییەوە، بۆیە دەیخاتە چاڵێکەوە و مەقاڵەیەک خەڵووز و پشکۆیشی لە تەکدا دادەنێت و سەرەکەی دادەپۆشێ و ئیتر گوێ بەهاوار و ناڵەی ڕۆستەم نادات تا وەختێک دەنگی نامێنێ و بانی چاڵەکە لادەبەن تەماشا دەکەن ڕۆستەم خنکاوە و تەرمەکەی دەبەنەوە. ئەمە ئەو دوو دیوە سەلبییەیە: (سیاسەت) و (خەرافەت) کە لە ڕۆمانی دەرباردا ئایینی تێدا دەردەکەوێ و هەر کە ڕەشە خەڵکەکەش باوەڕیان پێ دەهێنن ئیتر دەبنە هێزێکی ماددی لەبن نەهاتوو.

٥-٥: ڕچەشکێنی بەرچاوی دەربار لە باس کردن و وێناکردنی سێکس و هۆکار و ئامانج و شێوە و جۆر و هەندێ جار وێنەگرتنیشێتی بە نیازی هەست بربندارکردن و سەر پێ شۆڕپێکردنی نەیاران و ئیبتیزاز کردنی خەڵکانێک بۆ کاری سیاسی و هەندێ جاریش خودبەخشانە و هەروا بۆ تێکردنی تەوح و هەوەس:

ساواک بۆ کاری سیاسی نەخشە بۆ ئیغتیساب کردنی (ژیلاخان)

دادەڕێژن و بۆ ئیبتیزازکردنی وێنەشی دەگرن و بەوە لەدژی (میهران)ی دڵداری بەکاریشی دەبەن کە تێکۆشەرێکی خەباتی نهێنییە لەدژی شا. ژیلا دەنگی (میهران) تۆمار دەکا بۆ ساواک، ئاکام میهران بە دەستی ساواکەوە تێدا دەچێت، ئیتر ژیلا بە تەواوەتی تێدەکەوێ و ئەمجا ئەم بەخۆی دوای (ئەرژەنگ) و (میهرداد) و ئاغای مەنسووری بەڕێوەبەریان دەکەوێ کە بەهەرسێکیان فریای تێرکردنی ناکەون، ڕێک وەکو دیوی دووەمی (ئەرژەنگ)ی کۆنە کۆمۆنیست کە دەست ساواک دەکەوێ، ئیعتیراف لەسەر هاوڕێکانی دەکا تا بۆ خۆشی دواتر دەبێتە ئەو ساواکییە بەنێو بانگەی کە هەموو تارانی هەژاندبوو.

* عەباس تیغی، موجتەبا جووجە، غوڵام نەقشی، ئیسی موشی، بەیارمەتی (مەمەدی) و (سودابەخان) کە ئەو دووەش قوربانیی ئەوانن، بۆ تۆڵەکردنەوە لە ڕەحمان ملکی دێن (فەرهاد)ی کوڕی دەخەنە سەر کاری خراپ، کە گەورەش دەبێ ناتوانێ وازی لێ بێنێت و بۆ خۆی لەگەڵ نێربازێکدا (کورش) ڕۆڵی ژن دەبینێ و سێکسی وێکچوان دەکەن.

* پیاوانی ئیتیلاعاتی دەسەڵاتی ئیسلامیش لە زیندانداا (کوردەخان)ی ژنی فەرهاد سک پڕ دەکەن، کە لەسەر ڕاپۆرت و ئیخباری خودی فەرهادی مێردی دەسگیری دەکەن. دواتر دەردەکەوێ پێش ئەوەی ئیتیلاعات- ئەمنی ئیسلامی کورده دەسگیر بکەن، هەر ئەو بەناو مێردە (فەرهاد) چوارمێخەی کوردەی ژنی دەکێشێ و دەیبەستێتەوە و (کورش)ی نێربازی تێبەر دەدا بۆ ئەوەی ڕازی بکا و زیاتر لەخۆی بپەڕێ، بۆیە کورده دڵنیا نییە کە زگەکەی لە کورشە، یان لە ئیتیلاعاتییەکان.

* سێکسی خودبەخشانەی لەیلا و یاسەمین لەگەڵ فەلاّمەرزدا کە یەکەمیان مێردی هەیە و دووەمیان هەر بۆ خۆشی و خۆشەویستی بەبێ مارە و تەلاّق و لەسەر داوای خۆی کچێنی خۆی بەفەلاّمەرز دەبەخشێ، لەکاتێکدا هەردوو ژنەکە بەپێوەندی ئەوی دیکەیان بە فەلاّمەرزەوە دەزانێ و نەک هەر لێی ناتۆرێن، بەڵکو چێژیش لەو حاڵەتە دەبینن تەنانەت یاسەمین کاتێک حەزی دەچێتە فەلاّمەرز بەخۆی داوای لێدەکات باسی لەیلای بۆ بکات کە کاتی جووت دەبن، ئەمە پتر لە جار و دوو لە دەقەکەدا دووبارە بووەتەوە.

* سێکسی ڕەحمان، کە بەخۆشەویستی ژنی هێناوە، لەگەڵ ژنانی دیکە و سێکسە شازەکانی لەگەڵ کوڕ و کاڵەی بەدڕەوشت، لەگەڵ دیاردەیەکی سەرنجڕاکێشدا ئەویش ئەوەیە کە هەمیشە دەرپێیەکی سەبری ژنی لە جانتایەکدا پێیە و پێش ئەوەی لەگەڵ هەر چ سۆزانیەکدا جووت ببێ لەپێشدا دەرپێی ژنەکەی خۆی پێ لەپێ دەکا و پێی دادەکەنێتەوە و ئەوجا توخنی دەکەوێ.

* سێکسی سودابە و پەری بۆڵەندە و هەندێکی دیکە لەپێناوی پارە و دابینکردنی ژیان و ژیاری، یان هەیانە هەر لەبەر ئەوەی لەماڵی خۆیاندا تێر سێکس نابن، لەگەڵ ئەمانەدا کۆمەڵێک بە ناو پیاوی وەک عەباس زەرب، عەباس تیغی و ئیسی موشی و مەمەدی هەن کە جگە لەوەی ژیانیان خستووەتە سەر ئەم لەشفرۆشییەی ئەم ژنانە کە جێکێشیان بۆ دەکەن و لەپای ئەوەدا لە کوڕ و کاڵایان دەپارێزن، بۆ خۆیشیان چێژێکی دەروونی لەو سروشتە شازەیان دەبینن.

دیمەنی ئەو پرۆسە سێکسییانەی کە لەدەربارەدا تۆمار کراون هەندێ جار زۆر بێ پەردە وێنا کراون، زۆرجاریش بەزەیی دەوروژێنن تا حەزی سێکس وەک دیمەنی ئیغتیساب کردنی ژیلا و کورده، کە پێچەوانەی شەو و دیدارە پەمەییەکانی فەلاّمەرز و یاسەمین و لەیلا دەیوروژێنن، یان ئەو حاڵەتە شازەی کە لەنێوان سودابەو فەرهاددا باس دەکرێ، قێز دەهێنێتەوە.

(٦)

شکستی گەورە لە دەرباردا چەمکی خۆشەویستی و دەزگای خێزان دەیخوا وەک یەکەی بناغەیی کۆمەڵ.

دەربار، زۆر جۆرە پێوەندی خۆشەویستی و جەستەیی نێر و مێ و تەنانەت نێر و نێریش لە خۆی دەگرێ، بەڵام ئەوەیان کە لەسنووری پێوەندی شاز و ڕەوشتی باویش دەردەچێ ناگاتە ڕادەی پێکەوەنانی خێزان، بەڵکو بەپێچەوانەوە هەیانە ئەو نیمچە ئارامییەش تەفروتوونا دەکا کە لە هەندێ خێزاندا هەبووە.

چیرۆکی دڵداری فەلاّمەرز و یاسەمین چیرۆکی دڵداری سەرەکی دەرباره و ئەو دوایی ڕووداوەکانی دیکەی بە دەوردا هەڵچنراوە، بەڵام ئەم خۆشەویستییە هەرگیز ناگاتە

ڕادەی جێگیربوون.

یاسەمین جەستە و تەنانەت کچێنی خۆیشی بە فەلاّمەرز دەبەخشێ وەلێ هەرگیز ئامادە نییە بەشێوەی باو و شەرعی شووی پێبکات. کە زگیشی لێ پڕ دەبێ، گووێ بەپارانەوە و هاوار و تووڕەبوونی فەلاّمەرز نادات و منداڵەکەی لەبار دەبا بۆ ئەوەی کاروباری مێرد و مااڵ و منداڵ ڕێی چالاکی حزبایەتی لێ نەگرن.

هەر لەپێناو بەرژەوەندی و بەڕاوێژی حزب یاسەمین پاڵ بە فەلاّمەرزەوە دەنێ بۆ باوەشی ژنێکی دیکە (لەیلاخان) کە ئەمەش قوربانیدانێکی سەرنجڕاکێشە ژنێکی دڵدار بەدڵدارەکەی بدات. یاسەمین زۆر بەڕوونی بە فەلاّمەرز دەڵێ: دوای نیشتمان تۆم خۆش دەوێ، کاتێکیش یاسەمین بڕیار دەدا بۆ مەشقکردن لەسەر چەک ئێران بەجێ بهێڵێ و بڕوات بۆ عێراق و کە فەلاّمەرز ناڕەزایی نیشان دەدا و دەڵێ ئەگەر لەوێ یەکێک داگیری کردی، یاسەمین دەڵێ: من گیانم بەخشیوە بە نیشتمان لەش ئەوە هەر پرسیاری لەسەر نییە.

کە بەیارمەتی ڕێکخراوی بادرماینهۆفی ئەڵمانی و فەتحی فەلەستینیش دەگاتە عیراق و دەگاتە دەست موخابەراتی عێراق و ناو کەسانی سەر بەئۆپۆرسیۆنی ئێرانی لە عێراق و ئاشنایەتی لەگەڵ (دڵشاد)ی کوردی عیراقیدا پەیدا دەکات، سەرەتا پێوەندییەکی خۆشەویستی لەگەڵدا دەست پێدەکات کە دەگاتە ڕادەی ئەوەی دڵشاد ڕووی خواستنی لێ بنێت، لێ دڵشاد لەسەر پێوەندیی لەگەڵ پارتیدا دەست موخابەراتی عیراقی دەکەوێ و بەر لەخواستنی یاسەمین، سەری تێدا دەچێت.

دواتر کە یاسەمین و فەلاّمەرز لە پاریس بەیەکتر دەگەنەوە، یاسەمین چاوێکی لەدەست داوەو شێوەی شێواوە و تەمەنی لەتەمەنی زگوزا تێپەڕیوە و لەڕێی زەواجێکی ناشەرعی و نافەرمی خێزانێک پێکەوە دەنێن و لەڕێی (منداڵی شووشە)وە، لە بەزری فەلاّمەرز و لە توخمی (ئەزیتا) ناوێکەوە کە ئەویش هەر سەر بەئۆپۆزسیۆنی ئێرانییە لەپاریس، منداڵێکیان دەبێ کە لەڕێی کارێکی پزیشکییەوە خراوەتە منداڵدانی یاسەمینەوە.

ئەمەش ڕوونە کە کۆتاییەکی نائاساییە بۆ دڵداریەک کە لە بارودۆخێکی نائاسایيدا ڕووەدا و ڕەنگە هێمایەکی سیاسیشی لەپشتەوە بێت بۆ پاشەڕۆژی ئۆپۆزسیۆنی ئێرانی کە دەبێ لەدەرەوەی وڵات و لەسەر خاکێکی بیانی و بەیارمەتی بیانی بتوانێ خۆی نوێ بکاتەوە.

شیاوی گوتنە کە فەلاّمەرز و یاسەمین جارێکی دیکە لە پاریسدا (لەیلا خانم) دەبینەوە، وێڕای زانینی پێوەندی خۆشەویستی و جەستەیی ئەو و فەلاّمەرز، کەچی یاسەمین داوای لێدەکات بچێت لەگەڵ ئەو و فەلاّمەرزدا بژێت.

هەر لەپاریسدا منداڵی فەلاّمەرز و یاسەمین و منداڵی باوک نەناسراوی کوردەی ژنی فەرهادی ڕەحمان یەکتر دەبینن، ئەگەرچی ساواشن و هیچ لەبارەی ڕابردووی هەردوو خێزانەوە باس نەکراوە.

پاریسیش جێی ئاسایی ئۆپۆزسیۆنی ئێرانی بووە، بەتایبەتیش ئایەتوڵاّ خومەینی کە لەوێوە دژایەتی ڕژێمی شای کرد و ڕووخاندیشی، بۆیە گردبوونەوەی فەلاّمەرز و یاسەمین و ئەزیتا و کوردە و لەیلا و منداڵانیان و یەکتر بینینیان بێ دەلالەتی ڕەمزی نییە. لەڕووی تەکنیکیشەوە بۆ ئەوە دەشێ پاریس و ئەو کەسایەتییانە بکرێنە بنەمای درێژەپێدانی خودی ڕۆمانی دەربار، یان تەنانەت سەرەتای ڕۆمانێکی دیکەش، لەم کۆتاییەی کراوەتەوە دەتوانێ بەسەر زۆر ئەگەری دیکەی جۆراوجۆردا بکرێتەوە، ئیتر لەلایەن خودی ڕۆماننووسەوە بێت، یان هەر لە زەینی خوێنەردا بێت.

با ئەوەش دیاری بکەین کە حاڵەتی خۆشەویستی فەلاّمەرز بۆ دوو ژن (یاسەمین و لەیلا) لەیەک کاتدا و بە ئاگاداری و ڕەزامەندیشیان هەر بۆ خۆی حاڵەتێکی بێ وێنەی ئەدەبە، یان هەر هیچ نەبێ لە ئەدەبی کوردیدا دەگمەنە.

جگە لە دڵداری و زەواجی فەلاّمەرز و یاسەمین و لەیلا، لە دەربارەدا چەندین ئەزموونی دیکەی دڵداری و زەواج هەیە، کە هەریەکەیان لە گۆشەنیگایەکی جیاوازەوە ئەم چالاکییە مرۆڤانەیەمان نیشان دەدات کە بەتایبەتی لەڕۆژهەاڵتدا میسالیەتێک و پیرۆزییەک و خەرمانەیەک لە خورافاتی لێ ئالێنراوە، کە زۆر جاران دەبێتە هۆی لەخشتەچوونی کوڕان و کچانی بێ ئەزموون و هەندێکیشیان هەر

بەڕاستی دەچن بەسەر کارەساتدا و خەون و خەیاڵی بەختەوەرییان بەدۆزەخێکی ڕاستەقینە وەردەگەڕێ.

خۆشەویستی ڕەحمان و سەبری، خۆشەویستی کۆڕە کوردێکی کوردستانی ڕۆژهەڵاتی جووتیار و ئەهلی حەقە بۆ سەبری، سەبری کچە کوردی بە ڕچەڵەک خەڵکی سلێمانی باشوور و ئیسلامی سوننە مەزە و و کچە جووتیار، کە لە گوندێکی ئێراندا گیرساونەتەوە و لە ڕێکەوتێکدا لەگەڵ ڕەحماندا دڵیان لەیەکتر دەچێ و ڕەحمان وەک شێخی سەنعان بۆی لەئایین وەردەگەڕێ.

بەڵام ئاکام خێزانێکی بێ سەروبەری لێدەکەوێتەوە، کوڕێکی شاز، یەکێکی دیکەی سەقەت، ڕەحمان بۆ خۆیشی ڕوو لە خواردنەوە و بەنگکێشی و نێربازی و مێبازی دەکا و ژیان بەهۆی کردەوەکانی ئەو و کۆڕە سەقەتەکەیەوە لەسەبری دەبێتە دۆزەخ و ئاکامیش بەخۆی و بەکۆڕە سەقەتەکەیەوە بە پیلانی کۆڕە هۆموسێکسۆڵەکەی بەکوشت دەچێ.

خۆشەویستی بەرژەوەندییانەی پڕ دڵەڕەزە و نیگەرانی ئاڵەمتاجی خوشکی فەڵامەرز و ئەسفەندیاریش کە منداڵ و پەروەردەی چینی دەربەگ و ئوروستکراتین، بە زەواج و ژیانێکی پڕ گرفت و قار و تۆر و گێچەڵ کۆتایی دێت و ئەوەشی باوک و خانەوادە بۆیان دابین دەکەن ئەسفەندیار لەخانمبازی و خواردنەوە و قومارداو دایدەنێت، ئەگەرچی پێش گواستنەوەش بەڵێن بە ئاڵەمتاج دەدا واز لەو کردەوانەی سەردەمی زگورتێتی بهێنێت، بەڵام هەر ماوەیەکی کورتە و بەڵێنەکەی دەشکێنێت.

خۆشەویستی کوردەخانمی کوردی باشووری کوردستان و خاوەن بڕوانامەی ماجستێر و کچە دەوڵەمەندی کوردپەروەر بۆ فەرهادی (گەی) و نەخوێندەوار و کوردی ئاوارەی کوردستانی ڕۆژهەڵات و خائین بەوڵات و نەتەوە و بەها مرۆڤایەتییەکان، هیرۆئین کێش و هیرۆئین فرۆش و دایک و براخۆکوژ و جێکێش لەسەر ژنی خۆی، خۆشەویستییەکی یەک لایەنەی کچێکی لەدایک و باوکێکی دەوڵەمەند یاخی بووە بۆ کوڕێک (!) کە وەک ژنێک لەگەڵ پیاوێکی (شازی) دیکەدا دەژێ، ئەم خۆشەویستییەش لەدەرباردا بەکارەساتێکی دڵتەزێن کۆتایی دێت، فەرهاد خانوو و زێڕ بەکوردە دەفرۆشێ و دەیباتەوە ئێران و لەوێ بە چوارپەل بەستراوەیی دەیخاتە ژێر هاوکارە نێرینەکەی خۆی و ئەوجا دەیدا بە دەست دایەرەی ئەمنی ئێرانییەوە، لە زیندانیش دەستدرێژی دەکرێتە سەر، کە ئازاد دەکرێ بە منداڵێکی زۆڵەوە لەپاریس دەگیرسێنەوە.

خۆشەویستی میهران و ژیلایش هەر بە ڕاستی بەکارەسات وەردەگەڕێ، ئەمانیش هەردووک پێکەوە لەڕێکخراوێکی سیاسی ئۆپۆزسیۆندا کاردەکەن، ساواکی سەردەمی شا بۆ بەکارهێنانی لەدژی میهرانی دڵداری، ژیلا دەڕفێنن و لەیەکێک لەخانووە تایبەتییەکانی ساواکدا دەستدرێژی دەکەنە سەر و وێنەشی دەگرن و بەوەش ناچاری دەکەن دەنگی میهرانیان بۆ تۆمار بکات، میهران بەو بەڵگەیەوە دەست ساواک دەکەوێ و دەکوژرێ.

ژیلاش کە سەرەتا ئازارێکی لەڕادە بەدەر لەو بارەی تێی کەوتووە دەکێشێ، بەڵام وردە وردە وا لەگەڵیدا ڕادێ کە ئیتر بەخۆی لەدوای ئەو کەسانە دەگەڕێ کە دەستدرێژییان کردووەتە سەری و کاتێک کە یەکێکیانیش داوای زەواجی فەرمی لێدەکات ئینجا ئەو (ژیلا) داواکەی ڕەت دەکاتەوە لەبەر ئەوەی وەک خۆی دەڵێ ئیتر بەپیاوێک تێر ناکرێ.

ئەمانە وێڕای بەسەرهاتی سودابەخانم و خیانەتی ژنان و مێردانی چینی ئوروستکرات و خیانەتی بەئاشکرای لەیلاخانم لەمێردەکەی و شابانوو لەگەڵ شادا و شا لەگەڵ شابانوودا، شابانوو لەگەڵ ئاغای جەوادی، شا لەگەڵ تەڵاخانم و لەیلا لەگەڵ فەڵامەرزدا ژیانێکی تایبەتی دوور لە خێزانی فەرمی بەسەر دەبەن. بەمەش هەموو ئەو تێوڕییانە جێ لەق دەبن کە دەڵێن سەرکەوتنی خۆشەویستی و سەرکەوتنی ژن و مێردایەتی لەوە دایە کە ژن و مێرد هاوتەمەن، هاوچین، هاوزمان، هاونیشتمان، هاوئایین، هاومەزەو، هاوبیر، یان چەند هاوهاوێکی لەمانە بن.

ئەو خۆشەویستی و ژن و مێردایەتیەش کە لەدەقەکەدا (هێشتا) دووچاری شکستی نەبووە تەنیا ژن و مێردایەتییەکەی شیرین و هەمایۆنە، کە دەشڵێم (هێشتا) لەبەر ئەوەمە کە ئەوان لاون و لەسەرەتای کاردان و کێ چووزانێ ئاکامیان چ دەبێ، ئەگەر ئەوانی دیکە هەموو فەشەلیان هێنابێ..؟!

(٧)

کەسایەتییەکانی (دەربار) کەسایەتیگەلێکی دینامیکی زیندوون، بەتایبەتیش کەسایەتییە سەرەکییەکانیش و بگرە هەندێک لە لاوەکییەکانیش، زۆربەیان لەپاشخان و زەمینەیەکی ئابووری و چینایەتی و کۆمەلایەتی ڕاستەقینەوە پەیدادەبن و وەکو هەر مرۆڤێکی ڕاستەقینە مێژووی کەسایەتییان هەیە، هەندێک لەو مێژووە هی پێش بوونە دەقن، بەڵام لەدوای بوونە دەق و لەسەردەمی دەقیشدا شێوێنەواریان دەکەوێ و زۆر جارانیش لەسەر بنیادی مێژووی کەسەکان لەسنووری دەقدا کاریگەری زۆریان هەیە، ئەمەشە وای کردووە کەسەکانی دەربار کەسایەتی کۆنکریتی نەبن، یان هەر (دەمێک- زاریک) نەبن، ڕۆمانnووس بیروباوەڕەکانی خۆی، یان ئایدۆلۆژییە ناکۆکەکانیان لێوە دەربڕێ، یان بەگژ یەکتریاندا بکات، بۆیە دایالۆگی (پینگ- پۆنگ) ئاساش لەڕۆمانەکەدا بەرچاو ناکەوێ و کەسەکانیش یەک نەفەسن و تا سەر باش، یان خراپ، سپی، یان ڕەش نین، بەڵکو لەمێژوویەکی دینامیکی مرۆڤانەدا دەژین و پێش دەکەون، یان شکست دەخۆن، گەشبین دەبن، ڕەشبین دەبن، تووڕە دەبن، دڵخۆش دەبن، سەردەکەون، ژێردەکەون، بەهیوا دەبن، بێ ئومێد دەبن، هەندێ جار چاکە و خراپە و شەڕ و خێرەکەش دەزانن، بەڵام پێچەوانەی ویستی خۆیان ڕەفتار و گوفتار دەکەن، ڕاستییەکان دەبینن و دەزانن، بەڵام بەناچاری مل بۆ ناهەق بخەوێنن. کەسایەتییەکانی (دەربار) تێدەکۆشن ڕۆڵی سوپەرمانانە بلەیزن وەلێ ئاکام وەک مرۆڤ کۆتاییان دێت.

ئەمیر ئینتیزام زیانێکی زۆر لە یاسای چاکسازی زەوی ئینقیلابی سپی شا دەبینێ، پەژارە دایدەگرێ، پێوەندی بەئەمیرەکانی دیکەوە دەکا (ئەمیر ئەقدەم و ئەمیر ئەلیخان و...) و تەنانەت بە ئۆپۆزسیۆنی ئێرانیشەوە دەکا (تەیموور بەختیار) بۆ ئەوەی لەدژی ئەو یاسایە بجوڵێن، ئەو دەڵێ: ئێمە کوردین و ئێلاتی پۆ و پێوەندیمان لەگەڵ ئەو جێگە و شوێنەدایە... ئێمە ڕێز و حورمەت و نرخمان بەزەویەکانمانەوەیە... بەڵام دواتر لەگەڵ سووربوونی شا لەسەر ئینقیلابی سپی و لەگەڵ خوێن ساردییەکەی ئەمیر ئەلیخان و ئامۆژگارییەکانی فەڵامەرزی کوڕیدا ورده ورده کۆڵ بۆ واقیعەکە دەخوا. تەیموور بەختیاری پورزای شابانوو سورەیا و دامەزرێنەری دەزگای ساواک و بەرهەڵستکاری ڕژێمی شا لە عیراق، بۆ خۆیشی دەکەوێتە داوی ساواکەوە و دەکوژرێ.

فەڵامەرز، کە بەقەوڵی مارکسییان (خیانەت) لە چینی خۆی (دەرەبەگ) دەکا و دەچێتە حزبێکی چەپگەرەوە، بەڵام دواتر بەرێکەوت و لەسەر بڕیار و بۆ بەرژەوەندی حزبەکەی دەگاتە دەربار شاهەنشەهای و دەبێتە سەرۆکی بەشی ئەندازیاری لەدەربارەدا، پێوەندییەکی جەستەیی لەگەڵ ژنە دەرباریەکدا (لەیلا خانم) دەبەستێ، کە دواتر وێڕای بوونی (یاسەمین)یش لەژیانیدا، بە خۆشەویستییەکی ڕاستەقینە وەردەگەڕێ، ئەگەرچی لەیلا مێردی هەیە و (١٠) ساڵیش لەفەڵامەرز گەورەترە. فەڵامەرز لەڕێکخراودا کار دەکا، دواتر لەڕاستی و دروستی بڕیارەکانی ڕێکخراو دەکەوێتە گومانەوە، بڕیار دەدا کەسایەتی خۆی بەدەست بێنێتەوە، بەڵام دواتر لەچالاکی پیاوکوژیدا بەفەرمانی ڕێکخراو دەکا... لەزەمانی شادا دەسگیر دەکرێ، لەسەردەمی ئیسلامیدا زیندانی دەکرێ.. واتا بەردەوام لەبزاوتایە دەگۆڕێ، پێش دەکەوێ، شکست دەخوا... و.. لەیلاخانم بەخۆی ژنێکی پەروەردەی ڕۆشنبیری و دیموکراسیەتی فەرەنسایە، بەڕێکەوت دەستەخوشکێکی (فەرەح دیبا) شوو بە شا دەکا و ئەمیش لەگەڵ خۆی دێنێتە دەربارەوە و لەیلاش دەبێتە دەرباری، دوای ڕووخانی شاش دیسان دەچێتەوە پاریس.

یاسەمین خانم کچی عەباسی خۆشنووسی ئیسفەهانییە، بەنەژاد لوڕە، لەسەردەمی شۆڕشی قەدەم خێرەوە باپیری لەخوڕەم ئابادەوە دێتە ئیسفەهان، بابی یاسەمین دەرچووی پەیمانگای هونەرە جوانەکانە، بەخۆی قوتابی کۆلێژی ئەندازیاری میعماریییە، بەڵام لەڕێکخراودا دەبێتە هێمای تووندوتیژی و بکوژی هەرە دەستوەشێنی حزب تا دەبێتە فەرماندەی گشتی ڕێکخراو و ئاکام هەر بەخۆی دەست لەچالاکی هەڵدەگرێ و لەگەڵ فەڵامەرزدا دەچنە پاریس، پاش ئەوەی مندالێکی بەری پێوەندی خۆی و فەڵامەرز لەبار دەبا و چاوێکی لەدەست دەدا و دەموچاوی دەشێوێ و لەتەمەنی

زگـــوزا تێـــدەپەڕێ ئەوجـــا دڵی بەمندااڵێکی بۆڕییە شووشەییەکان دادەهێنێ.

ژیلاخانم، ئەرژەنگ، شەهرەیاری، موهتەدی، نیکخواه و... ئەمانیش پـێـش بـوونـە دەقـی (دەربـار) کۆمۆنیست و لە نەیارانی شا بوون، هەمـووش کەسایەتی ڕاستەقـینەن ژیلا نەبێت لەوەی دڵنیـا نیم، بەاڵم کـە دەســتی ســاواک دەکـــەون، دەڕووخـێن دەچنە خـزمـەتی شـاو ساواکەکەیەوە.

ســەید ســەلمانی کـــانی تووو و ڕەحمانی کـوڕی لە تەمووره ژەنین و چامـە سـروود و هەنگامـە سـروود خـوێندن و خزمـەتی مـەزاری (باوه یادگـار)ەوە بەهۆی تاوانێکەوە کـە نەیانکردووە! بەتاوانی کـــوشـــتنی زەینەدینەوە حوکم دەدرێن، ڕەحمان و فـەرهادی کوڕی ئەمیش هەر بەجارێ شوولی لێ هەڵدەکەن و لەخیانەت و جـاســووسی و بەنگکێـشـــان و خواردنەوە و پیاوکوژی و نێربازی و مـێـبـــازی و زوڵم و زۆر تەنانەت لەدژی ژن و منداڵی خۆیشیان کۆ لە هیچ تاوانێک ناکەنەوە.

ئەوکـە شـامـار (ئەوڵکەریم ڕەزا سەعید) کە لەئەسڵدا لە (گاواره)وە هاتوونەتە (کـانی توو) ئەویش و چەکدارەکانی کە لەگەڵیدا لەو سەر سنوورانە یاخی بوون، هەمـوو و هەر یەکـە چیرۆکێکی هەیە کـە مێـژووی تاکـەکـەسـیـیـان و بـاری دەروونی و کۆمـەاڵیەتیـیـان و هەڵسـوکـەوت و تەنانەت ئامـانج و ئەنجـامـیـشـیـان ڕوون دەکاتەوە.

ئەوکە شامار لە قورئەی سەربازیدا ناوی دەردەچێ و دەکـرێتـە سـەرباز، لەسـەربازی هەڵدێ و دێتەوە گوندی خۆیان و وەک مـرۆڤێکی ئاسـایی و بێ ئەوەی سەرنجی کەس ڕابکێشێت دەژی، بەاڵم فـەرمـاندەی پاسگەی (پاتاق)، کـە هێـمـای دەســەاڵتی ڕژێمی شایە لەناوچەکە، دەسگیـری دەکـا و ســووکـایەتی پێ دەکـا و دارکاری دەکا، ئەوکەش لە هەڵێکدا تفەنگی پاسدارێک دەڕفێنێ و لەو بەندییـە هەڵدێ، مـوزەفـەری دوای دەکـەوێ و بۆی دەسگیـر ناکرێتەوە، بەاڵم لەگـەڕانەوەیدا ئەوکـە تەقـقـەی لێـــدەکـــا و دەیکوژێ و چەندین ژاندارمـیـش بریندار دەکـا، ئـیـتـر دەبێـتـە مـیـرکـوڕی ناوچەکـە و هەرکـەسـێک لەناوچەکـە لەگـەڵ حکوومـەتدا کـێـشـەیەکی دەبێ پێوەندی پێوە دەکا تا دەبنە ۱۰-۱۲ کـــەس کـــە هەریەکـــە و کـــوڕی باکگراوندێکی تایبەتی خۆیەتی.

ڕەحـــمـــان: کـــە لەســـەر تاوانی کوشتنی کەسێک کە ئاگای لێ نییە لەگـەڵ باوکـیـدا دەکـەوێتـە داوی ساواکەوە و بۆ بەردانی باوکی بەپێی پیلانێک ئازادی دەکەن بەو مەرجەی ئەوکـــەیان بۆ بکوژێ، بە چەتەیی دووجـــار بریندار دەبێ، خـــەڵک دەکوژێ، تاآلن دەکا، دڵداری دەکا، ژن دەخـوازێ، منداڵی دەبێ، ئاکـام ڕۆژێک ئەوکـەش دەکوژێ و دەبێـتـە داردەســـتی ســـاواک لەتەواوی کـرمـاشـاندا، تا دوای ڕووخـانی شـا کوڕی ئەوکە لەتۆڵەی خوێنی باوکیدا دەیکـوژێ و مـــــاڵ و مـنـداڵی سەرگەردان دەبن.

عـەلی کـەرویشک: کـەسـێکی هەمـیـشـە خـەوالّـوو دەکـەوێتـە داوی ژنی ئاغاکەیەوە، بەاڵم عەلی لەگەڵی ناکـــا، ژنە تاوانـی دزینـی زێڕ و خشڵەکانی بۆ هەڵدەبەستێ و ماوەی (۲) ساڵ لە بەندیخانەی توند دەکا، کە ئازاد دەبێ دەچێتەوە ماڵی ئاغای (حـاجی ئاغـا یووسـفی شـائابادی غـــەرب) و ئەوجـــا بەزۆری چەک لەتۆڵەی ئەو (۲) ســاڵە بەندییـە بەناهەقـەی، هەرچی زێڕ و خشڵیان هەیە لێـیـان دەسـتـێنێ و ڕاسـتی کـێـشـەکـەشی بۆ حـاجی ئاغـا دەگـێـڕێتـەوە، بەاڵم بە ژنەکـە دەڵێ: زێڕەکـانت دەبەم، بەاڵم ئێـسـتـاش سوارت نابم، چونکە پێت خۆشە.

مـەجـید باوەجانی: تاکـە سـوننی مەزەوی ناو دەستەکەی ئەوکە لەسەر دزی و کـوشـتنی کـەسـێک کـە لە ســەاڵس و جـــوانڕۆ و ڕوانســـەر و پـــاوەدا دەنـــگ دەداتـــەوە، لـــە باوەجـانەوە دێتـە الی ئەوکـە و پاش ساآلنێک لەکاتی کوشتنی سەروان عەزیزی فەرماندەی پاسگای پاتاقدا دەکوژرێ.

ئەسەد، لەعەشرەتی سەگەوەندی و خـەڵکی حـەیدەر ئابادی شـائاباده، پێشتر دز بووە، چەند ژاندارمێکیش بریندار دەکا و دەچێتە ناو دەستەکەی ئەوکە، لەبەر ئەوەی کەسوکاری لەنێو شـاردا زۆرن و لەدوای ئەوەی مـەاڵ حیلمی بە ئەوکە دەڵێ ساواک پێیان گـوتووە ساواک پیـاوی خـۆی لەناو جەماعەتەکەیدا هەیە، ئەوکە بەناهەق گـومـانی دەچێـتـە سـەر ئەسـەد، ڕەحمانیش کە بەخۆی پیاوی ساواکە لەالی ئەوکـە و بۆ دوورخـسـتنەوەی گـومـانەکـە لەخـۆی، ئەوەندەی دیکە ئەو گـومـانەی ئەوکە لەسـەر ئەسـەد زیاد دەکـا و هانی کـوشـتنی دەدا، تا ئـاکـــام پێش ئەوەی لەســـەر داوای ســاواک ئەوکـە بکوژێ، ئەسـەدیش دەکوژێ.